

CREA TWENTS TECHNIEK MUSEUM HEIM
één organisatie voor kunst, techniek en erfgoed

Industriestraat 9
7553 CK Hengelo

WWW.CREAHENGELO.NL
WWW.TECHNIEKMUSEUMHEIM.NL

Jaarverslag 2016

CREA TWENTS TECHNIEK MUSEUM HEIM
één organisatie voor kunst, techniek en erfgoed

Inhoudsopgave

1.	Jaarverslag van het bestuur en de directie	
1.1	Voorwoord van de voorzitter	2
1.2	Toelichting van de secretaris	2
1.3	Financiën en toelichting van de penningmeester	2
1.4	Cursorisch aanbod	3
1.5	Onderwijs en evenementen	4
1.6	Jeugdplein Hengelo	11
1.7	Het Weekend van de Amateurkunst	12
1.8	Zaal Zuid kunstpodium	13
1.9	Activiteiten Museum	14
2.	Jaarrekening	
2.1	Balans	20
2.2	Staat van baten en lasten	21
2.3	Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	22
2.4	Toelichting op staat van baten en lasten over 2015	28
3.	Overige gegevens	
3.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	33
3.2	Akkoordverklaring van het bestuur	35
	Bijlage 1: jaarverslag met geconsolideerde beginbalans van HEIM&CREA	36

1. Jaarverslag van het bestuur en de directie

1.1 Voorwoord van de voorzitter

Dit is het tweede jaarverslag van HEIM&CREA en meteen het laatste. Dat voelt bijzonder. Zoals ik ook vorig jaar al constateerde, is ons niet veel rust gegund. In 2016 hebben we met z'n allen opnieuw veel energie gestoken in een fusie. Daarmee is ook gelijk het organisatorische weerstandsvermogen van de organisatie HEIM&CREA getest. En we zijn vanuit mijn perspectief meer dan geslaagd voor die test. Ons bestuur is erg trots op de vrijwilligers en medewerkers die allemaal hun bijdrage geleverd hebben. Zowel door ervoor te zorgen dat de dagelijkse bedrijfsvoering 'gewoon' kon doorgaan, als door investeringen in de contacten met Muziekschool Hengelo in de voorbereiding op de samensmelting.

Omdat er voor het derde jaar op rij veel tijd en energie is gaan zitten in de fusiebesprekingen, is er noodgedwongen minder aandacht geweest voor innovatie en ontwikkeling van het aanbod. Doorontwikkeling van dit aanbod zal in de nieuwe organisatie Oyfo een belangrijk thema worden.

Op de normale bedrijfsvoering hebben we een (beperkt) negatief resultaat behaald. Dat is alleszins verklaarbaar in het licht van de hiervoor beschreven ontwikkeling, maar dat wil niet zeggen dat we het voor kennisgeving aan kunnen nemen. Voor het derde achtereenvolgende jaar is het resultaat normale bedrijfsvoering negatief, in trend van stijgende omvang. We zullen een aanpak moeten organiseren om dit te beteugelen. Gelukkig is het totale exploitatieresultaat positief.

We zijn in de tweede helft van 2016 al veel samen opgetrokken met medewerkers en bestuur van Muziekschool Hengelo. Eind 2016 werd de knoop doorgehakt, met als resultaat een nieuwe organisatie: Oyfo, waarin techniek-, muziek- en kunst & cultuureducatie centraal staan.

Ik wens ons een gezonde bedrijfsvoering, een gezamenlijke huisvesting en bovenal veel plezier in het werken voor Oyfo. Dank aan alle vrijwilligers en medewerkers voor de inzet en de behaalde resultaten!

Namens het bestuur van HEIM&CREA en de Raad van Toezicht van OYFO,

Wim Waninge, voorzitter

1.2 Toelichting van de secretaris

De samenstelling van het bestuur was in 2016 als volgt:

- W. Waninge, voorzitter
- F.J. Diepman, penningmeester
- J.H. ter Hofte-Visser, secretaris
- Ir. J. Stuip, vice-voorzitter
- J. van Beem, lid
- N.B. Euverman, lid
- H.B.A. Grimberg, lid

In 2016 heeft het bestuur van HEIM&CREA 9 keer vergaderd. Stonden de vergaderingen in de eerste helft van 2016 in het teken van de integratie van de organisaties van voormalig HEIM en CREA, in de tweede helft van 2016 is vooral veel energie gestoken in de planvorming rondom de samenwerking met Muziekschool Hengelo. Dit heeft ertoe geleid dat er met ingang van 1 januari 2017 sprake is van één gefuseerde organisatie voor kunst, techniek en muziekeducatie in Hengelo: Oyfo.

Met de fusie is het bestuur van de nieuwe organisatie omgevormd tot een Raad van Toezicht. In 2017 zal verder invulling gegeven worden aan daarbij passende reglementen en mandateringen.

Vanaf het najaar zijn de bestuursvergaderingen van CREA-HEIM bijgewoond door de twee bestuursleden van Muziekschool Hengelo: dhr. M. Vonk en mevr. E. Prent. Beide zijn per 1 januari 2017 lid geworden van het bestuur van de nieuwe gefuseerde organisatie.

Jessica ter Hofte
secretaris

1.3 Toelichting van de penningmeester

In 2016 zijn de financiële gegevens sinds de fusie van HEIM&CREA samengevoegd tot één overzicht. In 2016 zijn ook de voorbereidingen gestart voor de fusie met de Muziekschool Hengelo (MSH). Aangezien deze fusie per 1 januari 2017 een feit is geworden zullen de financiële gegevens van HEIM&CREA en MSH in 2017 samengevoegd worden.

Per saldo waren de inkomsten € 4.000 lager dan begroot en de

uitgaven € 52.000 hoger dan begroot.

Voor HEIM&CREA is het resultaat uit normale bedrijfsvoering over 2016 € 88.000 negatief geworden. Hoewel een negatief resultaat van € 32.000 begroot was, waren er meer tegenvallers dan meevallers. De inkomsten uit cursusgeld en sponsorbijdragen vielen lager uit, maar de inkomsten uit subsidies en projecten vielen weer wat mee. De lasten voor huisvesting, organisatie, inkoop en projectuitvoering waren hoger dan gepland. De kosten voor evenementen waren lager dan begroot. De kosten van afschrijvingen zijn hoger dan in voorgaande jaren als gevolg van de herwaardering van het HEIM-gebouw. Aangezien de gemeente Hengelo een gedeelte (€ 575.000) van de langlopende lening (€ 1.175.000) heeft kwijtgescholden, waren er minder kosten van rente en aflossing. De incidentele baten en lasten waren derhalve nu eenmalig € 542.000.

De integratie van HEIM&CREA en MSH tot Oyfo zal in 2017 plaatsvinden. In de komende jaren zullen de kosten verder beheerst gaan worden, waarbij de synergievoordelen zichtbaar moeten worden via samenvoegen van functies. Ook een mogelijke verhuizing van de drie instellingen naar een ander, groter pand zal tot kosten besparing kunnen leiden.

J. Stuip
Penningmeester

1.4 Cursorisch aanbod

Voor aanvang van het nieuwe cursusseizoen is besloten om reguliere seizoencursussen alleen daar waar er in het voorgaande jaar voldoende deelname was te continueren in het aanbod. Hierbij is voor alle disciplines; beeldende kunst, dans en theater ook gekeken naar de uniciteit van het aanbod. Glasvormgeving is een voorbeeld van een discipline waarbij veel deelnemers aan de seizoencursus dit doen op basis van een knipkaart. Hierdoor is het aantal ingeschreven cursisten weliswaar lager, maar de

animo voor de cursus is daarmee voldoende. De flexibiliteit die HEIM&CREA biedt door middel van deze wijze van lessen volgen wordt gewaardeerd. Daarnaast maakt de aanwezigheid van een glasatelier met een aanbod dat ook dient voor kortlopende lessen en workshops dat de afdeling die uniek en passend is bij de visie. Dat HEIM&CREA glasvorming kan aanbieden wordt breed ingezet, ook via onderwijsprojecten, maatwerk tijdens workshops (zowel aan het Esrein als in het Techniekmuseum) en op kunstmarkten. Alle cursussen kregen in 2016 langer dan voorheen de kans om aan te groeien tot een groter aantal cursisten per cursus. Gedurende het cursusjaar zijn er korte cursussen aangeboden, waarbij de animo voor deelname varieerde. Onder andere het kortlopend aanbod peuterdans was een groot succes. Maak je eigen computergame (kinderen), Modelboetsen (workshops voor volwassenen van 1 avond) liepen goed.

Naast het reguliere aanbod is ingezet op een meer flexibel aanbod, gericht op cross-overs tussen kunst, techniek en erfgoed. Ook de ontwikkeling van de Muziekschool Hengelo tot nieuwe fusiepartner, maakt dat muziek meer en meer onderdeel uitmaakt van de cross-overs.

Vele van deze cross-overs zijn geprogrammeerd op locatie van het museum. Op deze manier werden de diverse disciplines geïntegreerd in bijvoorbeeld aanbod tijdens vakantieweken, of andere bijzondere themadagen.

Doelstelling hiervan was om op basis van visiestukken met betrekking tot de nieuwe verhaallijn via het aanbod zichtbaar te maken wat de combinatie kunst, erfgoed en techniek tot innovatie in het aanbod teweeg brengt, en om de cursist, bezoeker, geïnteresseerde hierin mee te nemen.

Er werd gekozen voor een opzet die zich vertaalde in:

- Kennismaken, Genieten en Oriënteren
- Verdiepend leren, maken en reflecteren
- Fun, Kijken, Doen en Beleven

In de cursussen beeldende ku

In 2016 zijn 144 knipkaarten verkocht, dit laat een stijging zien ten opzichte van de voorafgaande jaren. Deze stijging sluit aan bij de signalering van de veranderende behoefte van de consument die meer en meer zelf de keuze maakt wanneer en tegen welke kosten hij/zij wil deelnemen aan cursussen

Eugénie Krikhaar
cursuscoördinator

1.5 Onderwijs en evenementen

EDUCATIE onderschools

Doelstelling en middelen, Cultuureducatie met Kwaliteit, Werkvelden, Bereik basisonderwijs en voortgezet onderwijs, Conclusie

Doelstelling en middelen

Met haar onderwijsaanbod wil HEIM&CREA kinderen leren zichzelf uit te dagen, nieuwsgierig te zijn, verbanden te leggen, te creëren, fouten te maken, te verbeteren, door te gaan én trots te zijn. Leerlingen ontwikkelen zo hun waarneming, verbeeldingskracht en een onderzoekende houding.

Na de fusie aan het begin van 2015 gaat ook in 2016 meer bijzondere aandacht in het aanbod uit naar de vaardigheden die leerlingen moeten beheersen om te kunnen functioneren in de huidige maatschappij en die als basis dienen voor het leven en werken in de kennissamenleving. Het gaat hierbij over de 21e-eeuwse vaardigheden zoals creativiteit, kritisch denken, probleemoplossende vaardigheden, communiceren en samenwerken. Burgerschapsvorming vormt ook een belangrijk aspect in het onderwijsaanbod met maatschappelijke thema's en vraagstukken, respect voor anderen, een standpunt innemen en discussiëren.

Kunst, Techniek & Erfgoed zijn de middelen om dit te bereiken. HEIM&CREA is geen school, wel een leeromgeving. Met (muziek)geluiden en geuren die anders zijn dan op school. Met kunstwerken en objecten die een verhaal vertellen. Met gereedschappen en materialen die op school niet altijd voorhanden zijn.

Bij HEIM&CREA wordt in 2016 het brede palet aan lessen en workshops voor het primair en voortgezet onderwijs, over kunst, erfgoed en techniek verder verbreed. Scholen waarderen HEIM&CREA, omdat zij meerdere methoden combineert om kinderen aan te spreken. Daarmee speelt HEIM&CREA in op de verschillende manieren waarop kinderen leren en geraakt worden: door bijvoorbeeld te luisteren of juist door te doen. HEIM&CREA ontwikkelt ook cursussen, lessen, lezingen en workshops op maat, op verzoek van bijvoorbeeld scholen. Deze kunnen aangeboden worden op het niveau van het primair en voortgezet onderwijs.

Cultuureducatie met Kwaliteit 2012-2016

HEIM&CREA biedt zelf lessen aan, maar heeft ook loketfuncties in. Vanaf 2012 is de landelijke invoering 'Cultuureducatie met Kwaliteit' (kortweg CmK) ingezet voor een periode van vier jaar; zo ook in Hengelo. De Commissie Kunsteducatie Hengelo (CieKE) organiseert en coördineert in Hengelo alle CmK-activiteiten en is de spil in samenwerking tussen onderwijs en cultuur. De Coördinator van HEIM&CREA heeft zitting in de commissie. HEIM&CREA treedt namens de CieKE en het Hengelose veld op als penvoerder van CmK.

De regeling wordt in Hengelo ingezet binnen twee cultuureducatieprogramma's, te weten 'Kunst op School' (KoS) en 'ICC wijkprojecten' (ICC). Bijna alle Hengelose scholen nemen deel aan het zogenaamde CmK Basisprogramma (binnen KoS en ICC) en een groeiend aantal scholen gaat een stap verder in het zogenaamde CmK Pilot-/Verdiepingsprogramma (ook binnen KoS en ICC). Alle culturele kernvoorzieningen leveren cultuuraanbod aan beide programma's, zo ook HEIM&CREA.

De Coördinator van HEIM&CREA coördineert beide Hengelose cultuurprogramma's en het beheer ervan op de site JeugdPlein-Hengelo, kortweg JPH: www.jeugdpleinhengelo.nl

Na juli 2017 eindigt de eerste CmK periode. De Coördinator heeft in 2016 zijn aandeel geleverd in de nieuwe CmK aanvraag voor de periode 2017-2020. (Bij dit schrijven, april 2017, is de aanvraag inmiddels gehonoreerd.)

Vanaf seizoen 2013-2014 heeft een aantal scholen in Hengelo zich aangemeld als CmK pilotschool die de genoemde verbreding nog verder doorvoeren en de cultuurontmoetingen opnemen in het schoolcurriculum en integreren in andere vakken als rekenen en taal. Daarnaast wordt de individuele leerling beoordeeld op zijn cultuurontwikkeling.

In seizoen 15-16 zijn er met een aantal andere scholen, die geïnteresseerd zijn in het nieuw ontwikkelde 'Verdiepingsprogramma', oriënterende gesprekken gevoerd over de inzet van CmK. Dit Verdiepingsprogramma omvat zes CmK-modules die het voor de scholen nog makkelijker maakt om CmK in te zetten.

In de CmK-periode 12-16 is er gewerkt aan het behalen van resultaten binnen vier doelstellingen:

1. Versterking grip op vernieuwing curriculum
2. Deskundigheidsbevordering
3. Beoordeling leeropbrengsten
4. Versterking netwerk

Ad 1. Ook HEIM&CREA zet zich in voor het ontwikkelen en aanbieden van 'aansluitende' cultuurontmoetingen. Daartoe wordt het HEIM&CREA aanbod voor het Kunst op Schoolprogramma ook in 2016, geheel volgens CmK, verbreed met kern- en tussen-doelen, die zijn toegepast op de bijbehorende kunstdisciplines. Deze verbreding geldt ook voor het aanbod van de jaarlijkse ICC wijkprojecten. In beide gevallen vindt deze kwalitatieve verbetering plaats door het bieden van een voorbereidende- en een verwerkingsles bij een cultuurontmoeting.

Bij de ICC-wijkprojecten dienen de cultuurdisciplines nog sterker op elkaar te worden afgestemd en te worden geïntegreerd in de schoolvakken Kunstzinnige Oriëntatie en OJW (Oriënteren op Jezelf en op de Wereld).

CmK evaluaties geven aan dat goede vorderingen zijn gemaakt met het implementeren van verticale leerlijnen door de instellingen, waaronder HEIM&CREA.

Ad 2. Educatief medewerkers van HEIM&CREA vertegenwoordigen de volgende disciplines: beeldende vakken, dans, drama, erfgoed en nieuwe media. De bijscholingen, waaraan ook andere instellingen deelnemen, zijn multidisciplinair; instellingen en cursisten kunnen zo kennis en ervaringen uitwisselen. Vanuit nieuwe samenwerking tussen instellingen is al nieuw disciplinair CmK culturaanbod ontstaan: bijvoorbeeld een erfgoed-muziekaanbod. De educatief medewerkers worden elk jaar CmK geüpdatet: uitgevoerde projecten worden geëvalueerd en doorontwikkeld, de voortgang van de CmK inzet van de pilotscholen worden besproken en landelijke ontwikkelingen worden benoemd.

Evaluaties laten zien dat het Hengelose veld tevreden is over effecten van bijscholingen. De inhoudelijke kloof tussen onderwijs en culturele instelling is verkleind. Er is onderling meer begrip ontstaan. Cultuurontmoetingen zijn juweeltjes gebleken en

worden door leerlingen als onderwijs ervaren, mede door goed passende voorbereidings- en verwerkingslessen. Het niveau van begeleidend educatief materiaal is sterk verbeterd: alle culturele instellingen gebruiken hetzelfde format waarin CmK doelen verwerkt zijn.

In seizoen 2016-2017 wordt met de bijscholing van m.n. HEIM&CREA educatief medewerkers voor een rol als 'discipline-coach' van groepsleerkrachten van pilotscholen gestart. Bij CREA-HEIM erfgoed en techniek worden leerlingen ook begeleid door vrijwilligers. Deze groep wordt in 2017 nog bijgeschoold in eenvoudige pedagogische - en didactische/procesmatige vaardigheden. Vrijwilligers voldoen nog niet aan het gestelde CmK-niveau.

Ad 3. Het inzicht is gegroeid dat 'volgen' van leerlingen belangrijker is dan harde beoordelingen, gekoppeld aan leerlijnen en talentontwikkeling. Pabo vakdocenten hebben in 2016 gewerkt aan een set indicatoren voor het 'volgen' van leerlingen, met bijbehorende manieren van vastlegging. Op twee Pilotscholen is door groepsleerkrachten voor beeldende vakken geëxperimenteerd met volgend beoordelen van ontwikkelingsprocessen.

Ad 4. Het Hengelose veld kende voor de start van de CmK periode een redelijk functionerend netwerk. Door de inzet en uitwerking van CmK is dit netwerk aanzienlijk uitgebreid en versterkt. HEIM&CREA is en blijft, door het CmK penvoerderschap, de coördinatie van de regeling CmK en de coördinatie van de stedelijke cultuurprogramma's, inclusief het beheer ervan op JPH, ook in 2016, de spin 'in het Hengelose cultuur web'. CmK evaluaties laten zien dat het onderwijs tevreden is over het functioneren van educatief medewerkers. Er is sprake van een gedeeld referentiekader: meer grip op de inhoud, mede eigenaarschap van de scholen en een betere aansluiting van cultuur bij het schoolcurriculum, bij de leerling.

Beschouwend kan er gesteld worden dat de belangstelling voor CmK zich in de periode 2012-2016 binnen het onderwijs positief heeft ontwikkeld. De Hengelose culturele instellingen zijn goed betrokken bij CmK, zo ook HEIM&CREA.

Er is een sterk en op elkaar afgestemd Hengelose veld ontstaan waarin HEIM&CREA haar aandeel als initiator/coördinator en als aanbieder heeft.

Werkvelden

Basisonderwijs

Kunst op School

Het primair onderwijs in Hengelo neemt deel aan het door de commissie Kunsteducatie samengestelde programma Kunst op School; een aanbod van de instellingen waar de scholen op kunnen inschrijven.

De Coördinator Cultuur en School is een combinatiefunctie die bij HEIM&CREA in huis is gezeteld. Deze coördinator is aanspreekpunt namens alle culturele kernvoorzieningen en stelt in overleg met de commissie het aanbod samen. Bijna alle basisscholen in Hengelo nemen deel aan het programma Kunst op School.

HEIM&CREA biedt jaarlijks een nieuw aanbod aan waarin al haar disciplines vertegenwoordigd zijn en stemt dit nauwkeurig af op actuele ontwikkelingen en eventuele (ICC-)vragen vanuit de scholen.

In 2016 zijn er in het KoS programma 6 Kunstprojecten en 2 Erfgoedprojecten verzorgd. Nieuw dit jaar was dat bij één van de Erfgoedprojecten de disciplines muziek en beeldende kunst werden toegevoegd. Een eerste opmaat naar cross-over-projecten.

ICC wijkprojecten

Naast de KoS projecten nemen leerlingen uit het b.o. ook deel aan de ICC wijkprojecten. Dit zijn projecten die ontstaan vanuit gezamenlijke vragen van wijk scholen. Hengelo is verdeeld in

vier wijken; in elke ICC wijkgroep hebben een wijkvoorzitter en, per school, één of meerdere ICC'ers zitting. Elke ICC wijkgroep stelt jaarlijks aan de hand van een wijkthema een ICC wijkproject vast, per bouw.

In de regel bestaat een ICC wijkproject uit vier wijkdeelprojecten met een eigen uitwerking van het thema.

Vijf keer per seizoen organiseert de commissie Kunsteducatie bijeenkomsten voor ICC'ers (Interne Cultuurcoördinatoren). De scholen zijn georganiseerd in ICC wijken per stadsdeel (Noord, Oost, Zuid, Midden) met elk een eigen wijkvoorzitter. Per wijk wordt o.a. tijdens de ICC bijeenkomsten overleg gepleegd met de culturele instellingen om gezamenlijk(e) projecten te ontwikkelen. Scholen kiezen hierbij voor maatwerk en komen met hun vragen o.a. bij HEIM&CREA. In het voorjaar van 2016 zijn er in het ICC wijkprogramma 7 Kunstprojecten en 2 Techniekprojecten verzorgd. Eén van de Techniekprojecten had plaats op de school, voor een techniek-project van HEIM&CREA een primeur. Het is de begeleidende docenten goed bevallen, maar opgemerkt dient te worden dat het gemis van de informele leeromgeving wel degelijk invloed had op de beleving van de leerlingen. Een extra Kunstproject (dans) bestond uit een serie instructielessen voor groepsleerkrachten; wederom een nieuwe invulling van de werkzaamheden van HEIM&CREA.

Themagericht werken & cross-overs

De tendens die in 2015 startte, waarbij scholen steeds vaker met alle groepen (onder-, midden- en bovenbouw) gebruikmaken van het aanbod van HEIM&CREA, is in 2016 verlengd. Zowel in het kader van schoolbrede techniekprojecten als schoolreisjes hebben we weer een flink aantal leerlingen mogen verwelkomen. Met name voor schoolreisjes zijn vaker educatieve programma's samengesteld waarbij verschillende disciplines (kunst en techniek) werden gecombineerd.

In 2016 hadden landelijke activiteiten geen thema's die naadloos aansloten bij onze organisatie. In 2015 was dit wel het geval, waarbij we bijvoorbeeld tijdens de Kinderboekenweek een enorme hoeveelheid schoolgroepen konden ontvangen. Dit is terug te vinden in de cijfers; het aantal Techniek- en Erfgoed-aanvragen p.o. valt iets lager uit dan in 2015.

Visie

HEIM&CREA heeft in 2016 een mooie aanzet gemaakt tot vernieuwing van het educatie-aanbod. Als eerste wapenfeit is een nieuwe visie geschreven die nauw aansluit bij landelijke ontwikkelingen in zowel onderwijs, techniek- en cultuureduca-

tie, als bij de toekomstplannen (herinrichting en identiteit) van HEIM&CREA.

Vanuit de visie wordt nog veel explicieter gewerkt vanuit het creatieve proces en de cycli van onderzoekend en ontwerpend leren. Er wordt uitgegaan van een betekenisvolle context en authentieke leeromgeving. En er wordt gewerkt aan een doorlopende leerlijn, zowel verticaal als horizontaal.

In 2016 zijn al diverse aanzetten gedaan in de nieuwe richting, waarbij telkens wordt bekeken wat wel en niet aansluit bij onze doelgroep. Er wordt bijgesteld en bijgeschaafd, totdat het perfect is en in ons aanbod kan worden geplaatst.

Voortgezet onderwijs

- HEIM&CREA verzorgt op vraag van het voortgezet onderwijs (waaronder ook praktijk- en speciaal onderwijs) maatwerk bestaande uit een serie workshops per klas, korte multidisciplinaire kennismakingsprojecten voor meerdere klassen tegelijk (uit de hele regio), museumlessen op het gebied van techniek en erfgoed en korte buitenschoolse cursussen. HEIM&CREA wordt gezien als een goede buitenschoolse leeromgeving voor leerlingen van het Voortgezet Onderwijs en de instelling ziet meerdere scholengemeenschappen dan ook ieder schooljaar terugkomen. Met docenten wordt overlegd om het programma goed aan te laten sluiten op de verschillende niveaus.
- De educatieve voorjaartentoonstelling zijn ook dit seizoen bezocht door klassen uit het voortgezet onderwijs; de leerlingen van de klassen 1-2 van OSG Montessori werkten met educatief materiaal dat speciaal voor deze doelgroep is ontwikkeld. Om organisatorische redenen, vanuit de school, is de najaartentoonstelling helaas niet bezocht.
- Daarnaast blijft HEIM&CREA nieuwe mogelijkheden zoeken voor samenwerking op het gebied van techniek- en cultuureducatie voor jongeren o.a. in de vorm van samenwerking met andere culturele instellingen; bijvoorbeeld Bibliotheek Hengelo, Muziekschool Hengelo, Museum Hengelo en Skillz Hengelo.
- Ook met technische bedrijven en middelbare scholen is samenwerking aangegaan, o.a. in het kader van Jet-Net (het Jongeren en Technologie Netwerk Nederland). Tot slot is een mooi voorbeeld van samenwerking de tentoonstelling 'Uitvindersland'. Een verband tussen het Goethe Instituut, Stedelijk Lyceum Kottenpark en HEIM&CREA, dat een boeiende tentoonstelling opleverde, waar (naast reguliere bezoekers) een aantal middelbare scholen gebruik van heeft gemaakt.

Voor het onderwijs werd een educatieve laag toegevoegd aan de tentoonstelling, waarin nieuwe werkvormen een belangrijke rol speelden. Dit bleek een schot in de roos; leerlingen waren zeer enthousiast en werkten intensief samen om aan de opdrachten te voldoen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat minder schoolklassen 'Uitvindersland' hebben bezocht dan 'Pakkende Wiskunde' (tentoonstelling i.s.m. Goethe Instituut) in 2015. Hieraan lagen verschillende factoren ten grondslag; in de tentoonstellingsperiode viel een lange meivakantie en daarnaast viel de thematiek minder in de smaak.

Hogeschool/Wetenschappelijk onderwijs

HEIM&CREA heeft ook in 2016 samengewerkt met Saxion Hogeschool Enschede (Lerarenopleiding Basisonderwijs en Kunst & Techniek). De instelling heeft als inspirerend voorbeeld gediend voor studenten in het kader van een nieuwe minor 'educatie en creatieve technologie'. Daarnaast hebben twee studenten in deze minor een onderwijskundige opdracht uitgevoerd voor HEIM&CREA. Zij hebben een educatief programma ontwikkeld waarin de historische collectie door middel van nieuwe technologieën wordt verbeeld.

In een ander traject, 'Samenwerken aan Bèta Burgerschap', heeft HEIM&CREA ook samen opgetrokken met Saxion Hogeschool Enschede en Universiteit Twente, alsmede met een aantal basisscholen en middelbare scholen in de regio. Door een educatief medewerker is een cursus gevolgd waardoor met nieuwe inzichten, samen met leerkrachten van vier verschillende basisscholen, goede leerlijnen zijn/worden ontwikkeld met als insteek 'groepsgewijs probleem oplossen in techniek en burgerschap'. Voor HEIM&CREA is dit een nieuwe invalshoek die nauw aansluit bij landelijke ontwikkelingen in onderwijsland. De ontwikkelde leerlijnen vinden daardoor een prima plek in de nieuwe visie op educatie. De eerste pilotlessen hebben in 2016 reeds plaatsgevonden, in de thema's 'Internet der dingen' en 'Duurzaam textiel', en waren een groot succes.

Onderwijsgerelateerde projecten b.o. en v.o.

- Expeditie Cultuureducatie: In 2016 was HEIM&CREA standhouder bij Expeditie Cultuureducatie, een cultuurconferentie voor leerkrachten uit het basisonderwijs. Hier heeft de instelling zich wederom als één organisatie gepresenteerd en werden interessante workshops gevolgd.

- Samen met Urenco zijn er leskisten ontwikkeld in het thema 'there's more than meets the eye'. De inbreng van HEIM&CREA bestond uit het samenstellen van leskaarten en onderzoeksvragen op het gebied van textiel. Er is een film bij gemaakt waarin HEIM&CREA een mooie rol speelt. De leskisten worden door Urenco op basisscholen ingezet.
- Een bezoek aan HEIM&CREA is opgenomen als verdiepend onderdeel in de leerlijn Kunst & Techniek van Kaliber. De eerste schoolgroepen hebben in 2016 van dit aanbod gebruik gemaakt.
- Twentse Open Kampioenschappen Mousetrap Car Race: In 2016 werd deze wedstrijd voor basisscholen en middelbare scholen voor de zesde keer gehouden en er was weer veel belangstelling vanuit scholen uit de hele regio.

Bereik basisonderwijs 2016

Kunst op School: Kunst, Techniek en Erfgoed b.o.

Op onderstaande disciplines is bij aanvang van het seizoen 2015-2016 ingeschreven door de basisscholen. De projecten zijn uitgevoerd vanaf januari 2016.

Hieronder is een overzicht opgenomen van het aantal leerlingen dat per discipline heeft deelgenomen:

Kunst:	
Spelen met letters (i.s.m. Bibliotheek Hengelo):	164 II.
Theaterbeweging/mime 5-6:	170 II.
Musicaldans 5-6:	286 II.
3D design 7-8:	572 II.
Leren programmeren 7-8:	424 II.
Klassekunstwerk 7-8:	418 II.

Educatieve voorjaartentoonstelling Vindplaats & Ontginning 5-6:	887 II.
Educatieve najaartentoonstelling Project 1430 7-8:	1071 II.

Erfgoed:

Even kennismaken 1-2:	163 II.
Moet je horen 1-2:	307 II.
Totaal aantal KoS leerlingen:	4462 II.

ICC wijkprojecten: Kunst, Techniek en Erfgoed b.o.

Architectuur theateraal 1-2 wijk oost:	365 II.
Muziekinstrumenten maken 1-2 wijk midden:	416 II.
Torens bouwen 1-2 wijk zuid:	358 II.
Mondriaan en ik 3-4 wijk noord:	647 II.
Van Gogh en ik 5-6 wijk noord:	691 II.
Rembrandt en ik 7-8 wijk noord:	706 II.
Flashback-flashforward 5-6 wijk zuid:	294 II.
Architectuur 7-8 wijk zuid:	307 II.
Architectuur 7-8 wijk oost:	420 II.
Totaal aantal ICC leerlingen:	4204 II.

Losse projecten Kunst, Techniek en Erfgoed 15 b.o.

Jubileumproject Esreinschool:	333 II.
Bordenproject Menthol en Roosje:	224 II.
Techniek- en Erfgoedlessen: (o.a. solderen, E-Mission, Bruggenbouw incl. Mousetrap):	3008 II.
Totaal aantal losse projecten leerlingen:	3565 II.

Bereik voortgezet onderwijs 2016

Onderschools aanbod:

Educatieve voorjaartentoonstelling Vindplaats & Ontginningen:	367 II.
Maatwerk Kunst verzameld v.s.b.o. (o.a. Korhoen en Arcade)	124 II.
Maatwerk Kunst verzameld v.o. (o.a. Carmelcollege en MBO 'Meiden in Techniek') :	343 II.
Techniek- en Erfgoedlessen: (o.a. Kijkwijzers, Radar & Detectie, Bruggenbouw, en incl. Uitvindersland):	1559 II.
Totaal aantal leerlingen v.o.:	2393 II.

Totaal bereik 2016

Totaal aantal leerlingen b.o.:	12.231 II.
Totaal aantal leerlingen v.o.:	2.393 II.

Conclusie

Na vier jaar CmK-inzet kan er gesteld worden dat er veel is bereikt van de CmK-doelen. Binnen het onderwijs heeft de belangstelling voor CmK zich in de periode 2012-2016 positief ontwikkeld. Dat geldt voor alle geledingen: van (leerling)/groepsleerkracht tot aan bestuurder. Het onderwijs ziet de CieKE, dé uitvoerder van CmK, als goede partner en laat zich door haar adviseren. Ook de Hengelose culturele instellingen zijn goed betrokken bij de uitvoering van CmK. Een optimalere afstemming tussen de vragen van scholen en de invulling ervan door de instelling wordt ook mogelijk gemaakt door meer georganiseerde contactmomenten van beiden; de instellingen spreken hierdoor steeds beter de taal van het onderwijs, en vice versa.

Er is zo een sterk en op elkaar afgestemd Hengeloos cultureel netwerk ontstaan. HEIM&CREA heeft daarin haar aandeel als coördinator én als aanbieder. Door het penvoerderschap van de regeling CmK en de coördinatie van de stedelijke cultuurprogramma's, inclusief het beheer ervan op JPH, wordt HEIM&CREA tot spin 'in het Hengelose cultuurweb'.

CmK-evaluaties geven aan dat goede vorderingen zijn gemaakt met het vernieuwen van het curriculum (o.a. implementeren van verticale leerlijnen) door de instellingen; dat geldt ook voor HEIM&CREA. CmK evaluaties laten zien dat het onderwijs tevreden is over het functioneren van educatief medewerkers. Er is sprake van een gedeeld referentiekader: meer grip op de inhoud, mede eigenaarschap van de scholen en een betere aansluiting van cultuur bij het schoolcurriculum, bij de leerling.

Ook laten evaluaties zien dat het onderwijs tevreden is over effecten van bijscholingen. De inhoudelijke kloof tussen onderwijs en culturele instelling is verkleind. Er is onderling meer begrip ontstaan. Cultuurontmoetingen zijn juweeltjes gebleken en worden door leerlingen als onderwijs ervaren, mede door goed passende voorbereidings- en verwerkingslessen. Het niveau van begeleidend educatief materiaal is sterk verbeterd: alle culturele instellingen gebruiken hetzelfde format waarin CmK doelen verwerkt zijn. HEIM&CREA ontwikkelt jaarlijks nieuw aanbod en al uitgevoerde projecten worden geëvalueerd en doorontwikkeld. In dit schoolaanbod worden sinds de fusie ook verschillende cultuurdisciplines met elkaar gecombineerd; de eerste stappen naar zogenaamde cross-over-projecten worden in 2016 gezet.

In het najaar van 2016 is gestart met de bijscholing van educatief medewerkers, m.n. van HEIM&CREA, voor een rol als 'discipline-coach' van groepsleerkrachten van pilotscholen. In het volgende seizoen worden deze medewerkers als zodanig ingezet bij pilot-

scholen en verdiepingsscholen.

Door de steeds verdere invulling en uitwerking van CmK wordt het werkveld van de Coördinator Cultuur verder verbreed.

HEIM&CREA heeft aan de hand van de in 2016 geschreven gezamenlijke visie op educatie een start gemaakt met de ontwikkeling van nieuw educatief aanbod. Reeds bestaand aanbod van HEIM&CREA is gecheckt op aansluiting bij de visie. Met deze nieuw ingeslagen weg wil HEIM&CREA nog beter aansluiten bij landelijke ontwikkelingen in cultuur- en techniekeducatie en daarmee het onderwijs goed bedienen. Ook zullen we in de nieuwe koers veel vaker nieuwe technieken inzetten en actualiteiten op de voet volgen.

Er worden t.b.v. het totale schoolaanbod, stedelijk als wel regionaal, nieuwe partners gezocht en gevonden; bijvoorbeeld de Muziekschool Hengelo, Tech Your Future, 3D Kanjers en bedrijven als Urenco en de Rolf Groep. Steeds vaker wordt samenwerking aangegaan met andere partijen om vernieuwend educatief materiaal te ontwikkelen en het onderwijs (binnen en) buiten Hengelo weet de instelling steeds weer te vinden om hun projecten te ondersteunen.

De cijfers over het onder schoolse bereik laten zien dat de al eerder ingezette ontwikkelingen binnen het onderwijs aangaande cultuureducatie, in 2016 voortgang vinden en hebben geleid tot een nog vastere inbedding van HEIM&CREA binnen het (lokale) onderwijs. Het door de scholen afgenomen aanbod van educatieve projecten blijft groeien, zowel vanuit Hengelo als vanuit de regio.

De komst van Zaal Zuid kunstpodium in Hengelo, die de educatieve tentoonstellingen voor b.o. en v.o. leerlingen mogelijk maakt, speelt hierbij wederom een belangrijke rol.

De cijfers laten ook zien dat de vraag naar losse Kunstaanvragen minder wordt en deze aanvragen bijna volledig worden ingevuld door aanbod uit het programma Kunst op School en de ICC wijkprojecten.

Daarnaast wordt HEIM&CREA ook in het landelijke, regionale en stedelijke educatieve veld op het gebied van kunst, techniek en erfgoed gezien als waardige partner. De activiteiten die HEIM&CREA ontwikkelt hebben een herkenbaar profiel. De instelling wordt dan ook veelvuldig benaderd voor samenwerkingsverbanden met diverse partijen op educatief gebied.

Kortom, HEIM&CREA maakt zich, ook in 2016, meer en meer onmisbaar in de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatie stedelijk via CmK, in het schoolaanbod in Hengelo via het KoS- en ICC programma en in de regio via projecten Techniek en Erfgoed.

Naschools aanbod

Op een aantal voortgezet onderwijs scholen wordt HEIM&CREA betrokken bij de inhoudelijke invulling van naschools aanbod.

De nadruk ligt hierbij op de combinatie kunst en techniek. Het voortgezet onderwijs geeft aan dat deze combinatie in een duidelijke behoefte voorziet.

Op het Twickel College Delden start in het najaar van 2015 het project Link>. In januari 2016 volgen het 2e en 3e blok. Leerlingen konden hierdoor kennis maken met keramiek, met glas en koper, en op atelierbezoek bij een van de kunstenaar-docenten, en is de reeks afgesloten met het Science Centre op School.

Per blok namen 14 leerlingen deel.

Twickel Plus | Twickel Talent

In september 2015 wordt op basis van nieuwe afspraken tussen het Twickel College Hengelo en HEIM&CREA een start gemaakt met naschoolse blokken Kunst & Techniek onder de noemer

Twickel Plus

De succesvolle aanpak wordt in 2016 gecontinueerd met de nieuwe naam Twickel Talent. De opzet van de reeksen blijft gelijk.

In oktober 2016 wordt gestart met Blok 1: Koper bewerken, gevolgd door Science Centre op School met als afsluiting Vormgeving & Ontwerpen (Kunst & Techniek).

Er doen 25 leerlingen mee.

MOVI

In 2016 is in het kader van het Community Art project Lange Wemen is, met de aanloop in najaar 2015, het laatste project van dit langlopende traject uitgevoerd en afgerond in juni.

Het project Lange Wemen betreft een kunstproject in de binnenstad van Hengelo met als doel het verfraaien van de omgeving tijdens de uitvoering van herstructureringswerkzaamheden. Dit project kende een looptijd van drie jaar; van juli 2012 t/m juni 2016. In totaal heeft de gemeente Hengelo hiervoor € 60.000 subsidie toegekend. Het laatste deel van de subsidie is in 2015 ontvangen.

Voor MOVI is samengewerkt met het Bataafs Lyceum. Hiervoor zijn jongeren en senioren benaderd om deel te nemen en met elkaar één kunstwerk te vervaardigen. Uitwisseling; waaronder overdracht van technische vaardigheden, industrieel erfgoed en kunstvernieuwende techniek vormden hierbij het uitgangspunt. Vanuit de Bataafse Kamp werd ook de wens om meerbegaafde leerlingen te betrekken meegenomen.

Movi betekent in het Latijn beweging/in beweging brengen. Het kunstwerk is gebaseerd op de Golberg Machine en is uitgevoerd gebruikmakend van oude historische en technische objecten in combinatie met glas en laswerk.

Onder projectbegeleiding van twee kunstenaar-docenten van HEIM&CREA konden maximaal 15 leerlingen deelnemen samen met 7 vrijwilligers van HEIM&CREA (museum).

1.6 Jeugdplein Hengelo

Via Jeugdplein Hengelo kunnen kinderen en jongeren in Hengelo kennismaken met activiteiten op het gebied van sport, cultuur en ontmoeting. Diverse partijen die activiteiten voor jeugdigen aanbieden, presenteren op de website kennismakingsactiviteiten voor 2,5- t/m 16-jarigen, waarbij de nadruk ligt op 4- t/m 12-jarigen. Doel van deze activiteiten: verdieping, verrijking en doorstroom naar regulier aanbod. Het aanbod wordt gedaan door professionele instellingen en zelfstandige, commerciële aanbieders, allen uit Hengelo.

Jeugdplein Hengelo wordt uitgevoerd in opdracht van de gemeente. De coördinatie ligt bij HEIM&CREA en heeft als taak om ervoor te zorgen dat er op onafhankelijke wijze zorg voor wordt gedragen dat aanbieders van sport, cultuur en welzijn een plek op Jeugdplein Hengelo hebben. Deze taak wordt ingevuld door een combinatiefunctionaris die werkzaam is bij HEIM&CREA. De verantwoordelijkheden zijn het beheer van de website, de PR, de contacten met en daar waar nodig ondersteuning van de diverse aanbieders, voorzitten ontwikkelteam, verantwoording gelden, verslaglegging en evaluaties aan de gemeente.

De gelden die door de gemeente voor de coördinatie en de genoemde taken zijn beschikt, lopen door tot en met december 2016.

Gedurende 2016 is het vraagstuk van het doorontwikkelen van Jeugdplein Hengelo ter tafel gekomen. De ontwikkelingen binnen de IKC's (Integrale Kind Centra) en de actualiteit van andere projecten die in de gemeente een rol spelen zijn kansen voor JPH om als vliegwiel te opereren. Na de eerste kennismaking betreffende samenwerking met IKC's is er vanuit JPH een blauwdruk gemaakt voor inzet op samenwerking met IKC's. Merkbaar is dat de IKC's vanuit de nieuwe manier van (samen) werken met meerdere partners de tijd nodig hebben om de eigen identiteit te definiëren.

Omdat JPH wordt gezien als een goed ingericht instrument en middel is de continuïteit van de gelden voor 2017 geborgd; de bijbehorende opdracht vanuit de gemeente zal zich baseren op de geschetste ontwikkelingen. Hierbij valt bijvoorbeeld ook te denken aan een actieve rol voor JPH bij de Lef-projecten.

Jeugdplein in 2016

Aanbieders

Het aantal zelfstandige aanbieders en de diversiteit van aanbod zijn toegenomen. Opvallend is het aantal remedial coaches, kind- en gezinsbegeleiders, huiswerk- en studiebegeleiders. Aanbieders worden goedgekeurd door JPH voordat zij aanbod mogen plaatsten op de website; hiermee wordt als het ware een onafhankelijk 'keurmerk' afgegeven.

PR

Jeugdplein Hengelo heeft naast een maandelijkse activiteitenkalender die automatisch vanuit de website wordt verstuurd, ook een maandelijkse advertentie in het Hengelo's Weekblad.

De Facebook-pagina van JPH groeit qua likes en qua bereik.

Jeugdplein Hengelo is zichtbaar op evenementen. In 2016 stond JPH zowel op de zomereditie van Kids@thepark als ook op de Kids@thepark Winter Event. De presentatie van JPH bestond uit een combinatie van workshops en informatie over Jeugdplein en de diverse aanbieders.

De aanwezigheid van JPH bij het Twentebad tijdens de Zwemvierdaagse is een terugkerend succes en werd in 2016 ingevuld door HEIM & CREA en Muziekschool Hengelo.

Aanbod

Het aanbod in 2016 bleef heel gemêleerd; vanuit divers aanbieders uit diverse disciplines is aanbod tot stand gekomen. Een selectie: kennismaken met muziek, voetbal voor kinderen met autisme, judo, vertelworkshops, (voetbal)clinics, volksdans, peuterdans, coaching, huiswerkbegeleiding, vakantieactiviteiten. De animo is verschillend en lijkt dezelfde trend te kennen als bij het cursorisch aanbod.

Veel aanbod is gratis toegankelijk, waardoor moeilijk te meten is hoeveel kinderen/jongeren via JPH op de activiteit zijn afgekomen. Men hoeft zich dan niet aan te melden. De korte kennismakingscursussen die vanuit beeldend, dans of theater zijn aangeboden vanuit HEIM & CREA worden geadmistreerd binnen de cursusadministratie. Activiteiten die zich afspelen in het Techniekmuseum, die vallen deels onder de entreegelden of de bijdrage wordt afgerekend per activiteit. HEIM & CREA houdt de bijdrage voor het aanbod op JPH laag, cf. afspraken.

1.7 WAK16 Weekendje Amateurkunst Hengelo

Voor het tiende jaar werd in mei 2016 wederom deze manifestatie georganiseerd om de amateurkunst in Hengelo groots over de Bühne te brengen. Op vrijdagavond 27 mei opende wethouder Mariska ten Heuw in het Rabotheater officieel de WAK16. Tijdens een bruisende voorstelling, met optredens van Hengelose Revue, Stork Nus, Vocal Studio Annemarie Bron en Theater KAAL, werd het 10-jarig bestaan van de WAK omlijst met het Hengelose verhaal over de historie van de amateurkunst, het heden en de toekomst.

Aansluitend konden de bezoekers van de voorstelling lopend naar de Waterstaatskerk, waar zich het 2e deel van de opening afspeelde. In de Waterstaatskerk stelden Hengelose amateurkunstenaars hun werken tentoon. Onder hen ook cursisten van HEIM&CREA. De looptijd van de tentoonstelling was langer dan het WAK-weekend en was te zien t/m vrijdag 17 juni jl.

Op de eerste avond van de WAK openden cafés en kroegen hun deuren voor 'KUNST & KROEG' met diverse optredens van grote tot kleine gezelschappen.

Zaterdag en zondag werd het publiek getraakteerd op verrassende acts en optredens door de gehele binnenstad. Op het podium bij café de Appel werd het eerste optreden verzorgd door de Musicalgroep van HEIM&CREA. Later op de dag was een flitsende CREA FashionLab Catwalk te zien en ook de dansafdeling oogstte veel bekijks op het Schouwburgplein.

De gehele zaterdag zond Radio TV Hengelo live uit vanaf Brasserie So Nice om verslag te doen vanaf de WAK.

Zondag 31 mei was de WAK gecentreerd op het Schouwburgplein. Onder het genot van het speciale, door theaterobers geserveerde, WAK-ontbijtje bij Brasserie So Nice, kon het publiek tot 19.00 uur 's avonds genieten van een keur aan optredens.

Ook voor dit Weekendje WAK hebben ruim 1200 deelnemers geparticipeerd vanuit orkesten, bands, theater- en dansgroepen, beeldende kunst, verhalen vertellers etc. Voorafgegaan door brainstormsessies (aftrap bij HEIM&CREA, vervolgsessie bij Buitenplaats de Houtmaat) waarbij het

amateurkunstenveld actief deelneemt aan de invulling van de programmering van de WAK. De WAK zet sterk in op de uitwisseling tussen amateurs, verbinding en samenwerking, en nieuwe initiatieven die daaruit voortkomen. Ook koppeling van amateurs en professionals is één van de doelstellingen.

De bezoekersaantallen in de binnenstad en de aantallen bezoekers die de tentoonstelling hebben bezocht lopen samen in de duizenden.

Deze 10e editie van de WAK was aanleiding om op basis van het rijke verleden, heden en toekomst zowel een aparte krant uit te geven, als ook om een unieke film te maken over de amateurkunst in Hengelo. Op de openingsavond werd de sneak preview getoond. De film is gemaakt door Videofilmclub Hengelo; de première van de volledige film werd op 27 november getoond bij MFA 't Berflo.

De subsidie voor de WAK16 wordt door de gemeente toegekend aan HEIM&CREA met de opdracht om de WAK middels dit budget uit te voeren. Coördinatie en artistieke programmering van de WAK wordt gedaan door Simone Roerink, organisator van de WAK is HEIM&CREA.

De WAK heeft een eigen Facebook-pagina: www.facebook.com/wak.hengelo

1.8 Zaal Zuid kunstpodium

Inleiding

Zaal Zuid kunstpodium heeft twee grote projectmatige en een reguliere tentoonstelling gerealiseerd in 2016.

De twee tentoonstellingen met een educatief programma voor het basis- en voortgezet onderwijs, hadden als thema de verbinding tussen in Hengelo aanwezige historische bronnen en collecties met die van de hedendaagse kunstpraktijk. Zaal Zuid kunstpodium wil in haar tentoonstellingen een relatie leggen tussen de geschiedenis van maatschappelijke, sociale en technologische ontwikkelingen met die van de hedendaagse kunst. Collecties met deze geschiedenis als uitgangspunt zijn niet alleen van historisch belang. Hedendaagse kunstenaars die met beelden en objecten werken, en daarmee een verhaal of een bepaalde opvatting willen verbeelden, zullen vanuit een andere visie naar oude foto's en filmfragmenten of gedateerde gebruiksvorwerpen kijken dan historici dat doen.

Educatie

Het educatief aanbod bij de tentoonstellingen van Zaal Zuid valt onder het aanbod Kunst op School. Dit lesaanbod wordt per tentoonstelling ontwikkeld en voldoet aan Cmk. Per tentoonstelling wordt het lesmateriaal geschreven en uitgewerkt door een vaste poule van educatiemedewerkers, in nauw overleg met de tentoonstellingsmaker van Zaal Zuid en de afdeling educatie. Deze educatief medewerkers zijn tevens de begeleiders tijdens de schoolbezoeken.

Het pakket bestaat uit:

- lesbrieven aan de scholen (voorbereidende les en verwerkingsles)
- introductie op de tentoonstelling door de educatief medewerker
- korte rondgang door de tentoonstelling
- kijkvragen en actieve verwerking d.m.v. onderzoek/proefjes gebaseerd op de tentoonstelling. (Individueel of in groepjes)
- evaluatie door de educatief medewerker en de leerkracht

Vindplaats & Ontginning

De voorjaartentoonstelling (31 januari t/m 4 april) 'Vindplaats & Ontginning' maakte gebruik van het fotoarchief en voorwerpen uit het depot van Museum Hengelo. Zaal Zuid kunstpodium heeft drie kunstenaars uitgenodigd om een

presentatie te maken die bestond uit historisch materiaal uit de collectie en het fotoarchief. De kunstenaars Tine Kemperman (Hengelo), Ton Harmsen (Enschede) en Remco Dikken (Borne) hebben allen een bepaalde affiniteit met geschiedenis, verzamelingen, fotografie en film. Zij hebben vanuit een kunstenaarsblik een selectie gemaakt uit deze collectie en dit archief. Deze keuze hebben zij aangevuld met eigen bestaand werk en nieuw werk dat voortkomt uit het gekozen historisch materiaal.

Project 1430

Opgegraven stenen van Huys Hengelo die deels tot de collectie van Museum Hengelo behoren, vormden het vertrekpunt voor de najaarstentoonstelling (5 november t/m 17 februari 2017) onder de titel Project 1430. Kunstenaars uit Hengelo werden uitgenodigd een voorstel in te dienen om dit archeologisch materiaal te verbinden aan thema's en ideeën van kunstenaars en kunstpraktijk. Dertien kunstenaars werden door een jury uitgekozen om deel te nemen: Anita Boerrigter, Arletta Elst-Warwzyniak, Rineke Engwerda, Ria Geerdink, Gunter Gruben, Viktoria Gudnadottir, Tine Kemperman, Ricardo Liong-A-Kong, Gertie van Nuenen, Rob von Piekartz, Martha Lucia Steenhuis Inagan, Talya Damhuis-Meller en Heleen van der Veen. De tentoonstelling 'Project 1430' is een samenwerking tussen Museum Hengelo en Zaal Zuid kunstpodium en onder andere gerealiseerd met een subsidie uit het Aanjaagbudget Beeldende Kunst en Vormgeving.

Graphic Traffic

Zaal Zuid kunstpodium heeft met de tentoonstelling 'Graphic Traffic' in eigen huis deelgenomen aan de nationale grafiekmanifestatie, 'Maand van de Grafiek' (1 oktober t/m 23 oktober) met werk van kunstenaars uit de collectie van het grafisch atelier Plaatsmaken uit Arnhem te weten Ruth van Beek, Marc Bijl, Catalogtree (Joris Maltha en Daniel Gross), Koen Delaere, Ad Gerritsen en Wouter Venema. Naast deze selectie heeft Zaal Zuid kunstpodium de grafici Geert Voskamp en Annelien Dam uitgenodigd. Bij Graphic Traffic zijn door Zaal Zuid kunstpodium een aantal workshops grafische technieken aangeboden, verzorgd door een docent van HEIM&CREA.

1.9 Activiteiten Museum

Iedere maand

Iedere derde zondag van de maand is er een **Doe- & Draaidag**. Dan draaien ook de wat kwetsbaardere of oudere machines voor het publiek. Kinderen kunnen solderen.

Samen met wijkcentrum De Tempel in Hengelo organiseren we het **Repair café**. Mensen kunnen hun kapotte spullen langsbrennen en dit laten (of samen) repareren. Gratis. De ene maand is het bij De Tempel, de andere maand in ons museum.

Januari

3 december t/m 4 januari: **Pop-up Museumwedstrijd**, georganiseerd in samenwerking met Tech Your Future, het expertisecentrum voor onderwijs in bèta en technologie. Tijdens de Kinderboekenweek hebben scholen in Overijssel meegeedaan aan de opdracht om een technisch Pop-up Museum te bouwen in de school. De school die hieraan de mooiste uitvoering had gegeven mocht een echte tentoonstelling in ons museum inrichten. De Kluinveenschool uit Wierden werd de winnaar.

16 januari : **Techniek Doemiddag** Op deze dag werd voor het eerst ook een werkstukje aangeboden voor de jongste groepen uit het basisonderwijs. Zij konden Krabbelkopje maken. Samenwerken met een echte ingenieur is een jaarlijks terugkerend evenement dat georganiseerd wordt in samenwerking met Het Koninklijke Instituut voor Ingenieurs, afdeling Oost. Deelname: Groep 1 en 2: 14 kinderen; gr. 3-4: 20; gr. 5-6: 12; gr. 7-8: 6. Totaal: 52 kinderen.

16 januari: **Activiteit in Bibliotheek Hengelo** ter gelegenheid van het 10 jarig bestaan: onder begeleiding van onze vrijwilligers werden 19 tolleren en 19 somakubussen gemaakt. Ook werd een workshop 'Creatief met boeken' aangeboden. Hierbij maken deelnemers o.a. door vouwtechnieken kunstwerken in diverse vormen van oude boeken.

Februari

10 februari: **DIRC-bijeenkomst** in het museum. DIRC is een 'halen en brengen'-community. Een digitale en fysieke verbinder tussen techniek, creatie, markt, cultuur en educatie in Oost-Nederland. Er worden bijeenkomsten gehouden op telkens een andere locatie. Ook bij ons. Naast een lezing en discussie is er een rondleiding. Thema van deze avond: Cultureel Erfgoed: onder de glazen stolp vandaan (ca. 30 personen).

17 februari : **Zabuki Observatie en Spionage**. Tevens officiële in

gebruik name van de politiehelikopter, die geplaatst is in het Spel der Techniek. Tijdens de Zabuki-middag kregen de kinderen eerst een lezing over drones. Daarna werd in groepjes uitleg gegeven over een warmtecamera, het vliegen met een drone en werd een periscoop gemaakt (34 kinderen).

Maart

Voorjaarsvakantie 27 februari/ 6 maart: **Moffel en Piertje**. Tijdens deze vakantie waren er van dinsdag t/m vrijdag voorstellingen in het Verhalentheater met Moffel en Piertje voor kinderen van 4-6 jaar. Dit jaar ging de voorstelling over energie opwekken. 250 kleuters bezochten de voorstelling met hun ouders. Ook konden de kinderen een Flip de Beer-diploma halen.

16 maart : **Zabuki Nanotechnologie** met Anika Embrechts (28 kinderen). Na de lezing van Anika mochten de kinderen proefjes doen.

April

14 april: **Girlsday** met 30 meisjes van De Telgenborch. Deze speciale dag is georganiseerd in samenwerking met het VHTO, het Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek, dat zich inzet om de participatie van meisjes en vrouwen in bèta, techniek en ICT te vergroten. Ook is samengewerkt met Thales, die de meisjes ontving in hun bedrijf. In het museum kregen de meisjes een les in programmeren met LEGO-robots en werd een high tea geserveerd.

16 april: **Open huis Cogas**: 60 jarig staan van Cogas op locatie in Almelo. Op verzoek van Cogas hebben we diverse doepakketjes aangeboden die tijdens hun familiedag konden worden gemaakt door kinderen van de medewerkers.

20 april: **Zabuki Zout** (24 kinderen). Deze middag konden de kinderen meer leren over zout. Deze Zabuki werd verzorgd door onze eigen vrijwilligers. Na de gebruikelijke kinderlezing werden diverse proefjes met zout gedaan.

20 april: **Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Science Center**. 20 medewerkers van VSC kwamen naar ons museum om deze vergadering, die twee keer per jaar wordt gehouden voor leden van de VSC, bij te wonen.

24 april: **Open Dag Esrein 9 + cursuskrant**. Op deze dag werd de Cursisten eindexpositie geopend en werd de nieuwe cursuskrant gelanceerd. Hierin stond het totale cursusaanbod van HEIM&CREA en de Muziekschool.

16 t/m 24 april: **Ons Echte Goud**. Museumweek. Landelijk georganiseerde week (Museumvereniging) waarin de collecties van

de musea in Nederland centraal staan. Ons museumstuk in deze museumweek was de Triple Expansie Stoommachine. Er werd extra informatie gegeven en de machine werd extra gedraaid. 30 april t/m 8 mei: **Doemiddagen**. Tijdens openingstijden konden kinderen aan de slag met een technisch doepakketje. In de museumshop waren meer dan 35 werkstukjes te koop. Onder begeleiding van vrijwilligers en vaak ook ouders, zetten ze de pakketjes in elkaar.

Mei

19 april t/m 22 mei : **Erfinderland**. Een tentoonstelling waarin 7 onderwerpen met Duitse uitvinders belicht worden: Energie, Optica, Informatica, Communicatie, Materiaal, Mobiliteit, Geneeskunde. De tentoonstelling bestaat uit 7 stellingkasten, 7 interactieve zuilen en 1 interactieve tafel over studeren en onderzoek doen. De tentoonstelling is in het Duits en Nederlands. De toegang tot de tentoonstelling is gratis voor schoolgroepen. De algemene museumbezoekers kunnen de tentoonstelling als onderdeel van hun museumbezoek bezoeken.

26 mei: **Play & Learn**. Voorafgaand aan het Maker Festival Twente zijn er drie dagen Play & Learn in Enschede, Almelo en Hengelo. Organisator is Tetem uit Enschede. In schoolverband rijden er bussen naar deze dagen om kinderen kennis te laten maken met creativiteit, techniek en maken. In Hengelo vond deze dag plaats in het ROC. Diverse docenten vanuit ons waren ingezet om workshops te begeleiden.

28 en 29 mei: **Maker Festival Twente**. Een jaarlijks evenement waar wij aan deelnemen. Dit jaar met kunst en techniek. Locatie was de Polaroid Fabriek in Enschede. Op het Makersfestival staan makers centraal. Dit zijn mensen die op zolderkamertjes iets in elkaar zetten dat handig, mooi, vernuftig of vernieuwend is. Onze presentatie bestond uit doe-activiteiten vanuit de kunst en de techniek. Er kon worden gesoldeerd, gegraveerd, geëmailleerd en een borstelrobot gemaakt worden. De dagen waren drukbezocht.

Juni

16 juni: Deelname van HEIM & CREA met een tekenworkshop aan de **Open Dag van de Muziekschool**.

27 juni: **Einduitvoering Muziekschool Hengelo** in het museum. Deze einduitvoering van de Muziekschool vindt ieder jaar plaats; leerlingen laten aan ouders en bekenden zien wat ze het afgelopen jaar allemaal geleerd hebben. Door het hele museum is er muziek te horen. Tot in de lift van het gebouw. Deelnemers: 100 kinderen in de leeftijd van 8 tot 18 jaar. Bezoekers: ca. 400

Juli en augustus

6 juli: **Twente Gaming Event**. Tweedejaars studenten Game design & Producing en Game Engineering ontwikkelden de afgelopen maanden games in opdracht van het Techniekmuseum. Een aantal studenten maakten de creatieve inhoud (content) en anderen zorgden voor de techniek achter het spel. Speciale aandacht is er voor de Virtuele Reality (HTC Vive) ervaring, waarin de speler in de toekomst afdwaalt in een nucleaire afvalopslag. Ca 200 studenten en 100 bezoekers.

9 juli: Activiteit uitgevoerd tijdens de **RED Engineers Challenge** bij de Universiteit Twente. Dit evenement wordt jaarlijks georganiseerd door Twente Academy Young, Saxion en Twente Branding. De deelnemende teams bedenken tijdens de gastlessen een uitvinding die de wereld weer een stukje groener maakt. Tijdens de RED Engineers finaledag op 9 juli. worden de ideeën voor duurzame uitvindingen aan de jury en de andere deelnemende scholen gepresenteerd. De vier teams met de beste ideeën gaan door naar de uitzending van televisieprogramma GreenTech (RTL4), om in de studio een echt werkend prototype te bouwen! Tevens was een bezoek aan het museum de publieksprijs in het gehele prijzenpakket.

9 juli t/m/ 22 augustus **zomervakantie**: De zomervakantie biedt zes weken lang op de dinsdag en donderdag Doemiddagen in het museum. Tijdens deze dagen kunnen kinderen tussen 13.00 en 16.00 uur een technisch doe pakketje maken onder begeleiding van een vrijwilliger.

September

11 september: **Open Monumentendag**: het landelijk thema was Iconen en Symbolen. Bezoekers konden deelnemen aan een workshop 3d ontwerpen, waarbij ze hun eigen icoon of symbool digitaal ontworpen. Daarna werd het ontwerp uitgeprint. De kosten voor deze workshop bedroegen € 2,- Deelnemers: ca. 20.

14 t/m 18 september: **Lambertuskermis**. Een deel van de We-menstraat werd in opdracht van de Gemeente Hengelo versierd met grote versieringen in de vorm van kleurig verpakte snoepjes. Het thema van de nostalgische kermis werd tevens verwerkt in grote afbeeldingen die met spuitbussen met krijtverf op de straat werden aangebracht. Deze activiteit werd uitgevoerd door docenten beeldende kunst van HEIM & CREA, ondersteund door vrijwilligers.

21 september: **Zabuki over Licht/Optica/Kleuren**. De eerste Zabuki na de zomervakantie werd mager bezocht. (9 kinderen) de kinderen luisteren naar een lezing in dit thema en deden proefjes.

25 september: HEIM & CREA doet mee aan het **UITfestival in Enschede**. De deelname bestaat uit 2 workshops: Tie Dye en Sieraden met de Tiffany Techniek. Volwassenen en kinderen rijden onder veel bekijks met de accuboorwagen. Ook zijn er tafels waar een aantal Doe-pakketjes gemaakt kunnen worden.

Oktober

2 okt: **Pop-up Wetenschapper Festival**. Ter gelegenheid van het lustrumjaar van Pop-up Wetenschapper, georganiseerd door de VSC, was het Techniekmuseum uitgekozen als locatie voor dit festival, waarbij meerdere activiteiten werden uitgevoerd. Je kon geprinte pannenkoeken eten. Er was een demonstratie cryogeen koken, verzorgd door studenten van de Universiteit Twente: een spiesje met fruit en marshmallows werd in stikstof gedompeld. Er waren broodjes Wetenschap, Techniek, Kunst en Muziek: samen lunchen én praten met een expert op dit gebied. Ook waren er diverse workshops zoals koper bewerken en werken met de 3D-pen. Daarnaast gaf Peter-Paul Verbeek een lezing over drones en ethiek. Conservator Theo Meereboer gaf een lezing over de wetenschapswijzerplaat.

7, 8 en 9 okt: **Musical High School**. Uitgevoerd in het museum door de Musical Productieklas van HEIM&CREA. 150 bezoekers bezochten deze musical. De voorstellingen werden op drie dagen uitgevoerd. Het aantal toeschouwers was gelimiteerd op 50 personen vanwege het bijzondere karakter van het geheel waarbij het gehele museum decor was en de bezoekers meeliepen met de voorstelling.

7 t/m 17 okt: **Kinderboekenweek**. Activiteiten op locatie in de kader van de Kinderboekenweek: Bibliotheek Albergen: 43 kinderen (Borstelrobot en proefjes); Bibliotheek Almelo: Een workshop Uitvinden en Proefjes doen (25 kinderen). Op 14 en 17 oktober vond deze activiteit ook plaats in de bibliotheek van Enschede. Op 9 oktober wordt als extra maatwerk in de Kinderboekenweek bij Bibliotheek Hengelo activiteiten georganiseerd en workshop gegeven bij het thema 'Oma's en Opa's: voor altijd jong'. Bibliotheek Tubbergen vraagt voor 12 oktober, Kinderboekenweek, de workshop Kunstwerken van Boeken aan als inloopworkshop. Deze vindt plaats onder grote belangstelling.

Herfstvakantie 15 t/m 23 okt. **Techniek brengt magie in je leven**. Met deze ondertitel werd deze vakantie gevuld met veel activiteiten. Met de populaire Virtual Reality-bril op kon je allerlei spinnen te lijf gaan. De Twente Nu-zaal was ingericht als Halloweenruimte. Hier kon je o.a. een ritje maken op de accuboorwagen en waren er voelbakken met enge objecten. Je kon een haai bedienen die door de lucht zwom. Arno Verweij van Proefjes.nl verzorgde drie

voorstellingen voor kinderen die zelf mee mochten doen met allerlei proefjes. Er waren Doemiddagen van maandag tot een met vrijdag. Er was 3d geprint eten, een pannenkoek die heerlijk smaakte, bezoekers konden zien hoe er met stikstof werd gekookt (cryogeen koken). Bij het Digibeeldverhaal kon je je eigen machine digitaal ontwerpen, door foto's te maken van de machines en motoren in het museum. Daarna maakte je er een filmpje van met behulp van de iPad. Tijdens deze vakantie werden ook meer docenten van de beeldende kunstcursussen ingezet. Tijdens een workshop kon er getekend worden met een 3d-pen, en tijdens het Schimmenspel werd er schimmen geknutseld die vervolgens werden gefilmd waarna een leuke animatiefilm ontstond. In de workshop over programmeren kon de bezoeker leren hoe je een computergame maakt. En tijdens de workshop Robotica leerde je hoe je een robot kunt programmeren. Tevens was het museum een uur eerder open tijdens deze vakantie. Voor enkele workshops werd een kleine extra bijdrage gevraagd.

22 t/m 30 oktober: **Rabokidsweek**. Tijdens deze week was er extra algemene landelijke aandacht voor musea die zich met name ook op kinderen richten. Ons museum is hier ook bij betrokken met het museum als geheel, dus geen aparte of extra activiteiten. Kinderen konden in het museum op zoek naar Tikkit, een figuurtje op een sticker. Ze konden mooie prijzen winnen door een foto van zichzelf en Tikkit te maken. Activiteit vanuit de Museumvereniging.

28 oktober: **De Stepcentrifugegame** werd ons ooit gegeven door Urenco. Na een uitleen kwam deze helaas kapot terug. Dit was aanleiding voor Urenco om een nieuwe game voor ons te laten maken. Hiervoor is 100% FAT bereid gevonden, een bedrijf uit Enschede. Op 28 oktober is de Centrifugegame gereed en wordt feestelijk in gebruik genomen

November

6 nov: **MuseumJeugdUniversiteit (MJU)** kinderlezing met Janine Post (Stamcellen). In samenwerking met de VSC organiseren wij twee reeksen met kinderlezingen op de zondagmorgen. Dit keer vertelde Janine Post over haar werk als wetenschapper. Zij vertelde de kinderen hoe het komt dat je groeit. Hierbij werd uitgelegd wat een stamcel is en waar die zitten in je lichaam. (21 kinderen). Voor het eerst werd samengewerkt met Natura Docet Wonderryck Twente in Denekamp. Daarnaast was er ook een kinderlezing in Cosmos Sterrenwacht in Lattrop, de partner waarmee wij al veel hebben samengewerkt.

16 nov: **Zabuki Trillingen**. De laatste Zabuki van dit jaar werd het thema Trillingen en Muziek behandeld. Na een inleiding over

trillingen konden de kinderen allerlei proefjes doen met geluid, trillingen en muziekinstrumenten zoals de snaartrommel en de gitaar. Ook maakten de kinderen een panfluit. (6 kinderen).

26 nov: **Arte Vocale**. Een optreden van dit zangkoor, bestaand uit circa 25 personen, met prachtige akoestische klanken van Bach, Brahms, Tormis en Vasks. Een avondvullende voorstelling in het Museumcafé. Naast de koorleden waren er zo'n 80 gasten.

December

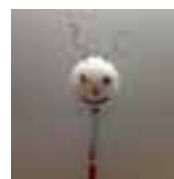
10 dec : Armonia Studenten Orkest speelde Roots in the jungle. De kantineruimte van Esrein 9 werd omgetoverd tot een uitbundige concertlocatie. Ruim 30 orkestleden en ruim 80 bezoekers.

11 dec: **Winter Workshop Middag** bij Esrein 9. Voor het eerst dit jaar werd een workshopmiddag georganiseerd. Publiek kon na betaling van de toegangsprijs bij allerlei workshops meedoen: kerstversiering op glas, sieraden maken, werken met hout en speksteen, kandelaars maken van klei, modeaccessoires maken met 3D-techniek, een dansworkshop en een schilderactiviteit.

Ook kon men op de foto met een ijsbeer of pinguïn door voor een greenscreen te gaan staan. Allerlei winterse versnaperingen, zoals erwtensoep, glühwein, kerstkransjes en warme chocolademelk waren inbegrepen.

24 t/m 8 jan 2017: **Kerstvakantie**. Deze vakantie bevatte naar voorbeeld van de herfstvakantie weer dagelijks activiteiten voor de bezoekers van het museum. Dit keer twee weken lang. Een aantal activiteiten werd weer ingezet, vanwege het succes van de voorgaande vakantie. Zoals de pannenkoekenprinter, cryogeen koken, schimmenspel, programmeren, digibeeldverhaal en robotica. Maar ook de doemiddagen werden druk bezocht. Deze keer kon de bezoeker ook op een winterse foto vereeuwigd worden door gebruik van een green screen. Er was een workshop 'Verweven in Textiel' waarbij de bezoeker kon weven met niet voor de hand liggende materialen en kon er textiel gemaakt worden met een 3d pen. Ook was er een vreemd, omgevallen huisje met een zonderling koppel en een verzameling bizarre mechanische beesten: het Asiel van Babok. Een opvangplek voor verwaarloosde en afgedankte huishoudelijke apparaten. De bezoekers werden op een bijzondere wijze vermaakt met deze grappige en verrassende beesten.

Voor enkele activiteiten werd een klein extra bedrag gevraagd.

Extra activiteiten in huis			2016
Datum	Activiteit	Aantal deelnemers/bezoekers	
23-01-2016	Tijdspad Movie, samenwerking Bataafse Kamp	40	
18-03-2016	Kinderfeestje	10	
30-06-2016	Afdelingsuitje	25	
05-11-2016	Engobe Technieken	15	

Extra activiteiten extern			
Datum	Activiteit	Aantal deelnemers/bezoekers	Locatie
01-04-2016	Jubileumdag Bibliotheek	50	Hengelo
28/29-05-2016	Maker Fair	200	Enschede
11-06-2016	Balletvoorstelling	Deelnemers: 500 Bezoekers: 1500	Hengelo
12-06-2016	Kunstmarkt Volkpark	40	Enschede
19-06-2016	Kunstmarkt Tuindorp	50	Hengelo
03-09-2016	Kunstmarkt Hasseler Es	50	Hengelo
25-09-2016	Uitfestival	30	Enschede
7/9-10-2016	Musical	Deelnemers:15 Bezoekers:75	Hengelo
11-12-2016	Workshopdag CREA	80	Hengelo

Exposities			
Datum	Activiteit	Aantal deelnemers/bezoekers	Locatie
31-01-2016	Opening 6 ^e educatieve tentoonstelling	Opening:150 Bezoekers:50	Hengelo
24-04-2016	Cursistenexpositie	Opening: 230 Bezoekers:40	
1-10-2016	Opening 'Graffic Traffic'	Opening:150 Bezoekers: 25	Hengelo
5-11-2016	Opening 'Project 1430'	Opening:100 Bezoekers:40	Hengelo

TOTAAL 3465

2.1 Balans per 31 december 2016

Activa

	31 december 2016		31 december 2015	
	€	€	€	€
<u>Materiële vaste activa</u>				
Grond	393.325			
Gebouw	1.204.086		2.850.000	
Inventaris	8.744		10.495	
Gereedschappen en hulpmiddelen	7.600		10.949	
Aanpassingen gebouwen	7.163		9.818	
Technieklokaal	5.773		5.241	
Museumcollectie	4.428		4.428	
Automatisering	3.247		4.822	
Totaal		1.634.367		2.895.753
<u>Vlottende activa</u>				
Voorraden				7.535
<u>Vorderingen</u>				
Debiteuren	32.461		40.131	
Vooruitbetaalde bedragen	24.099		5.356	
Overige vorderingen	25.887		20.725	
Totaal		82.447		66.212
<u>Liquide middelen</u>		655.886		541.881
Totaal activa		<u>2.380.275</u>		<u>3.511.380</u>

Passiva

	31 december 2016		31 december 2015	
	€	€	€	€
<u>Eigen vermogen</u>				
Vrij besteedbaar vermogen				
• Stichtingskapitaal				
• Algemene reserve	104.643		-375.669	
• Bestemmingsreserve gebouw	774.694		1.979.049	
Totaal		879.337		1.603.380
Voorziening onderhoud		313.865		283.918
Investeringsubsidies		5.509		4.648
<u>Langlopende schulden</u>				
Lening Gemeente Hengelo		600.330		1.175.330
<u>Kortlopende schulden</u>				
Nog te betalen rente	198.163		160.114	
Vooruitontvangen subsidies	157.562		67.235	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	32.125		36.738	
Crediteuren	124.297		75.533	
Overige schulden en te betalen kosten	69.087		104.485	
		581.234		444.104
Totaal Passiva		<u>3.511.380</u>		<u>255.702</u>

2.2 Staat van baten en lasten over 2016

	2016 werkelijk	2016 begroot	2015 begroot
	€	€	€
Baten			
Subsidies	860.420	822.970	809.340
Projecten	203.958	180.500	222.254
Cursusgelden	153.271	192.147	167.727
Opbrengsten museum	131.471	140.000	147.177
Nevenexploitaties	71.845	95.000	74.451
Sponsorbijdragen	64.704	98.000	91.786
Overige opbrengsten	40.826	2.000	33.696
Som der baten	1.526.494	1.530.617	1.546.432
Lasten			
Personeelskosten	976.777	977.079	941.620
Huisvestingskosten	261.247	256.700	260.398
Uitgaven projecten	94.053	51.000	106.806
Afschrijvingen	73.670	24.600	25.395
Organisatiekosten	67.854	64.000	65.004
Inkopen nevenexploitaties	43.135	30.000	44.966
Saldo Financiële baten en lasten	38.566	64.800	52.079
Activiteitenkosten	34.334	60.500	31.282
P.R. en Marketing	29.077	34.000	30.166
Overige lasten	5.951		4.658
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	-3.919		
Som der lasten	1.620.746	1.562.679	1.562.375
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	-94.252	-32.062	-15.943
Incidentele baten en lasten	547.850	-10.000	57.202
Exploitatieresultaat	480.312	-42.062	41.258

Resultaatbestemming:

Het exploitatieresultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

2.3 Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

2.3.1 Algemene toelichting

2.3.1.1 Activiteiten

Stichting Hengelo's Educatie Industriemuseum & 'CREA', Centrum voor Kunstzinnige Vorming is een interactief en educatief belevings- en ontmoetingscentrum. Eén culturele organisatie voor Kunst, Techniek en Erfgoed met als doel:

- Het, als techniekmuseum, zichtbaar maken van het industrieel erfgoed van Hengelo en omgeving.
- Dit erfgoed in te zetten als middel om de bezoeker kennis te laten nemen van de sociaal economische ontwikkelingen in Twente en Hengelo in het bijzonder en tegelijkertijd de bezoeker kennis te laten nemen van de technieken van toen, nu en de toekomst.
- Het aanbieden van onder-schoolse educatieve programma's op het gebied van kunst, techniek en erfgoed.
- Het aanbieden van kort- en langdurende cursussen voor vrije tijdbesteding en ontwikkeling.

2.3.1.2 Stelselwijziging

Met ingang van 1 januari 2016 is de waardering van het gebouw herzien. Tot en met 2015 werd het het gebouw gewaardeerd op basis van historische kostprijs. Op de historische kostprijs van 4.757.925 is in xxxx € 1.907.925 afgeboekt, waardoor de boekwaarde vanaf dat moment € 2.850.000 bedroeg. Vanwege exploitatie-technische problemen hebben er na 2007 geen afschrijvingen meer plaatsgevonden. Daarnaast is in xxxx een herwaarderingsreserve gebouw gevormd van € 1.979.049. De WOZ-waarde van het gebouw bedroeg in 2015 € 1.558.000. Eén en ander heeft ertoe geleid dat er een onrealistisch beeld was ontstaan van de waarde van de activa en de omvang en samenstelling van het eigen vermogen.

Op grond hiervan heeft het bestuur besloten om de waardering van het gebouw te herzien. en daarbij tevens de kwijtschelding van een deel van de restant schuld op de lening van de gemeente Hengelo te betrekken. Uitgangspunten bij deze herwaardering waren dat aan het gebouw een realistische waarde moest worden toegekend en dat de toekomstige exploitatie niet extra mocht worden belast.

Het bestuur heeft het gebouw in 2016 laten taxeren. De waarde van het gebouw is door een erkend taxateur vastgesteld op € 1.650.000, waarvan € 393.325 wordt aangemerkt als de waarde van de grond. Deze waarde wordt vanaf 1 januari 2016 aangehouden als nieuwe historische kostprijs, waarop jaarlijks (met uitzondering van de grond) lineair wordt afgeschreven. Op basis van de taxatie is in 2016 € 1.200.000 afgeboekt op het gebouw. Deze afboeking is evenredig over de verschillende onderdelen

verdeeld. De resterende afschrijvingstermijn (vanaf 1 januari 2016) bedraagt 30 jaar voor het gebouw, en 10 jaar voor de installaties.

De jaarlijkse afschrijvingslast die uit de herwaardering voortvloeit bedraagt € 52.600. Hiervan wordt jaarlijks € 26.700 onttrokken aan de bestemmingsreserve herwaardering gebouw. Om deze gedragslijn te volgen is een bestemmingsreserve van € 801.408 noodzakelijk. Als gevolg hiervan is in 2016 € 1.177.641 vrijgeval- len ten gunste van het resultaat.

De stelselwijziging heeft het volgende effect gehad op het resultaat over 2016.

Vrijval bestemmingsreserve	€	1.177.641
Afwaardering gebouw	-/-	1.200.000
Afschrijvingen gebouw	-/-	52.589
Totaal	-/-	€ 74.948

Het eigen vermogen zou zonder stelselwijziging als volgt zijn samen- gesteld.

Algemene reserve	€	152.877
Herwaarderingsreserve gebouw		1.979.049
Totaal	€	2.131.926

De balanswaarde van het gebouw zou € 2.850.000 hebben bedragen

2.3.1.3 *Continuïteit* – Het eigen vermogen van de stichting per 31 december 2016 bedraagt € 879.337, bestaande uit een algemene reserve van € 104.643 en een 'bestemmingsreserve gebouw' van € 774.694.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronder- stelling van continuïteit van de stichting.

2.3.1.4 *Schattingen* – Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de stichting zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbeho- rende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2.3.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.3.2.1 *Algemeen* – De jaarrekening is opgesteld in overeen- stemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor kleine organisaties-zonder-winststreven die zijn uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen. Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden gewaardeerd tegen nominale waarde of verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld. In de balans en de staat van

baten en lasten zijn referenties opgenomen. Deze referenties verwijzen naar de toelichting.

2.3.2.2 Materiële vaste activa – Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs vermeerderd met de kosten om het actief op zijn plaats in staat van gebruik te krijgen, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Met op balansdatum verwachte bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar paragraaf 2.3.2.6. Van subsidies die worden ontvangen op investeringen in activa wordt een bestemmingsreserve gevormd. Van deze reserve wordt jaarlijks een evenredig deel aangewend als dekking van de afschrijvingen op deze activa. I

2.3.2.3 Voorraden – De voorraden worden gewaardeerd op verkrijgingsprijzen.

2.3.2.4 Vorderingen – Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.3.2.5 Liquide middelen – Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.3.2.6 Eigen vermogen – Het eigen vermogen van de stichting is volledig vrij besteedbaar, met uitzondering van bestemmingsreserves en/of bestemmingsfondsen.

2.3.2.7 Voorzieningen – De voorziening voor groot onderhoud is gebaseerd op het onderhoudsplan tot en met 2015. De belangrijkste posten uit het onderhoudsplan betreffen het herstel van gevels en vloeren, binnen- en buitenschilderwerk en de vervanging van de dakbedekking.

2.3.2.8 Langlopende schulden – Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

2.3.2.10 Vooruitontvangen subsidies – Onder deze post worden subsidies, niet zijnde budgetsubsidies, opgenomen welke in het verslagjaar zijn ontvangen maar waarvan het bestedingsdoel ligt op een tijdstip na balansdatum.

2.3.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

2.3.3.1 Algemeen – Het resultaat (saldo) wordt bepaald als

het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald.

2.3.3.2 Ontvangen subsidies – Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gedeerd dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Investeringsubsidies worden als vooruitontvangen onder de passiva opgenomen of worden in mindering gebracht op het geïnvesteerde bedrag.

2.3.3.3 Lasten – De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

2.3.3.4 Personeelskosten/vergoedingen zelfstandigen Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers en/of zelfstandige docenten/ondernemers.

2.3.3.5 Pensioenen – De pensioenverzekering voor het personeel is op grond van de CAO Kunsteducatie ondergebracht bij het pensioenfonds Zorg en Welzijn. De dekkingsgraad van dit fonds bedroeg per 31 december 2015 97%. De stichting kent geen verplichting om eventuele tekorten van het pensioenfonds aan te zuiveren. Alle pensioenregelingen worden verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

2.3.3.6 Afschrijvingen De afschrijvingen op materiële vaste activa, met uitzondering van het gebouw (zie 2.3.2.3 op het gebouw wordt niet afgeschreven) worden gebaseerd op verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

2.3.3.7 Rentebaten en rentelasten – Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

2.3.3.8 Bijzondere baten en lasten – Tot bijzondere baten en lasten worden die posten gerekend die niet rechtstreeks voortvloeien uit de normale bedrijfsuitoefening, betrekking hebben op voorgaande boekjaren en/of anderszins een incidenteel karakter hebben.

Toelichting op de balans per 31-12-2016

2.3.4 Materiële vaste Activa

2.3.4.1 Inventarissen, gereedschappen en aanpassingen gebouw

	2016 €	2015 €
Gebouw Industriestraat		
Beginbalans	2.850.000	
Overname beginbalans Heim		2.850.000
	<u>2.850.000</u>	<u>2.850.000</u>
Herwaardering gebouw	-1.200.000	
Totaal waarde gebouw	<u>1.650.000</u>	<u>2.850.000</u>
<u>Onder te verdelen in</u>		
Grond	393.325	
Gebouw	1.256.675	
Afschrijving 2016	-52.589	
	<u>1.204.086</u>	
<p>Dit pand is voor totaal € 1.850.000 belast met een tweetal hypotheeken. Aan de gemeente Hengelo is het recht van eerste hypotheek verstrekt voor een bedrag van € 1.500.000. Aan de Rabobank is het recht van tweede hypotheek verstrekt voor een bedrag van € 350.000. Deze tweede hypotheek is in 2006 gevestigd als onderpand voor een destijds noodzakelijk kortlopend krediet. Deze kredietfaciliteit bestaat inmiddels niet meer.</p>		
<u>Inventaris</u>		
Beginbalans	10.495	6.833
Overname beginbalans HEIM		8.152
Investerings	3.180	981
Afschrijvingen	-4.930	-5.472
Saldo 31 december	<u>8.744</u>	<u>10.495</u>
<u>Gereedschappen en hulpmiddelen</u>		
Beginbalans	10.949	10.874
Investerings		4.846
Afschrijvingen	-3.349	-4.771
Saldo 31 december	<u>7.600</u>	<u>10.949</u>
<u>Aanpassing gebouwen</u>		
Beginbalans	9.818	2.015
Investerings		9.615
Afschrijvingen	-2.655	-1.812
Saldo 31 december	<u>7.163</u>	<u>9.818</u>
<u>Technieklokaal</u>		
Beginbalans	5.241	
Overname beginbalans Heim		14.226
Investerings	6.927	
Afschrijvingen	-6.395	-8.985
Saldo 31 december	<u>5.773</u>	<u>5.241</u>
<u>Museumcollectie</u>	4.428	
Beginbalans		4.428
Overname beginbalans HEIM	<u>4.428</u>	<u>4.428</u>
<u>Automatisering</u>		
Beginbalans CREA	4.822	695
Overname beginbalans HEIM		8.484
Investerings	2.176	
Afschrijvingen	-3.751	-4.356
Saldo 31 december	<u>3.247</u>	<u>4.822</u>
Totaal vaste activa	1.634.367	2.895.753

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn:

Gebouw	40 jaar (30 jaar vanaf 1 januari 2016)
Installaties	20 jaar (10 jaar vanaf 1 januari 2016)
Inventaris	5 jaar
Gereedschappen en hulpmiddelen	3-10 jaar
Aanpassing gebouwen	5 jaar
Technieklokaal	3 jaar
Automatisering	3-5 jaar

2.4.2 Voorraden

	2016	2015
	€	€
Vorraad cursuscentrum	6.576	6.535
Vorraad algemeen Industriestraat	1.000	1.000
Totaal	<u>7.576</u>	<u>7.535</u>

De voorraden hebben betrekking op leer- en hulpmiddelen.

2.4.3 Vorderingen op korte termijn

Debiteuren

Voor het lopende seizoen	3.157	4.004
Lopend seizoen	1.916	16.767
Te ontvangen cursusgelden	5.073	20.771
Overige debiteuren	31.911	28.728
	<u>36.984</u>	<u>49.499</u>
Af: Voorziening dubieuze debiteuren	-4.523	-9.368
Totaal	<u>32.461</u>	<u>40.131</u>

Vooruitbetaalde bedragen

Huur 1e kwartaal 2017	16.749	
Huur fotokopieerapparaat 1e kwartaal 2016	2.000	1.730
Brand-inboedelverzekering	1.838	1.831
Abecon onderhoudsabonement	1.146	1.146
Abonnement kassasysteem	822	
Bestuursaansprakelijkheidsverzekering	595	595
Diversen	950	54
Totaal	<u>24.099</u>	<u>1.769</u>

Overige vorderingen

Aanvullende combinatiefunctie CMK	12.000	
Terug te vorderen btw	7.227	2.487
Fuldauer Stichting	5.000	
Te ontvangen huur	833	833
Te vorderen rente	826	2.181
Afrekening Nationale Nederlanden HEIM		14.148
Pensioenpremies		1.076
Totaal	<u>25.887</u>	<u>20.725</u>

2.4.4 Liquide middelen

Kas	6.796	3.396
Rabobank rekening-courant	9.169	83.920
ABN-AMRO rekening courant	17.613	63.702
Rabobank spaarrekening	620.664	390.862
Betalingen onderweg	1.643	
Totaal	655.886	541.881

In de post liquide middelen is een bedrag ad €157.562 aan vooruitontvangen subsidies opgenomen. Dit bedrag is dus niet vrij beschikbaar.

Passiva

2.4.5. Eigen vermogen

	2016	2015
	€	€
<u>Stichtingskapitaal</u>		
Beginbalans	45	45
Overheveling naar algemene reserve	-45	-45
Saldo 31 december	-	-

Algemene reserve

Beginbalans CREA	-375.669	21.946
Overheveling Stichtingskapitaal		45
Overname beginbalans HEIM		-438.919
Dotatie uit resultaatbestemming	480.312	41.258
Saldo 31 december	104.643	-375.669

Bestemmingsreserve verbouw

Beginbalans	1.979.049	
Overname beginbalans Heim		1.979.049
Vrijval i.v.m. herwaardering gebouw	-1.177.641	
Uit resultaatbestemming	-26.714	
	774.694	1.979.049

2.4.6 Voorziening Onderhoud

Beginbalans	283.918	
Overname beginbalans Heim		248.918
Dotatie	35.000	35.000
Onttrekking	-5.054	
Saldo 31 december	313.865	283.918

2.4.7 Investeringsubsidies

Saldo 1 januari	4.648	6.197
Ontvangen investeringsubsidies	2.893	
Vrijgevallen in het boekjaar	-2.031	-1.549
Saldo 31 december	5.509	4.648

2.4.8 Schulden op lange termijn

Lening gemeente Hengelo		
Beginbalans	1.175.330	
Overname beginbalans HEIM		1.175.330
Kwijtschelding lening gemeente	575.000-	
	600.330	1.175.330

De schuld betreft een 40-jarige 4,5% annuïtaire geldlening van de gemeente Hengelo. Als zekerheid is aan de gemeente Hengelo het recht van eerste hypotheek verstrekt. Het hier opgenomen bedrag is het oorspronkelijk saldo van de lening aangevuld met de niet betaalde rente over de periode 2010 t/m 2012. Nadien is eind 2013 een deel (€ 25.000) van de eerste annuïteit betaald. De overige niet betaalde rente over de periode 2013 t/m 2015 is opgenomen onder de schulden op korte termijn.

Verder heeft de gemeente in 2009 een 40-jarige rente- en aflossingsvrije hypothecaire lening van € 691.000 verstrekt. Deze lening zal aan het eind van de looptijd worden afgelost uit een door de gemeente gevormde voorziening. Deze lening is op basis van een bestuursbesluit toegevoegd aan de bestemmingsreserve verbouw. Bij verkoop van het pand vóór 2049 dient de lening te worden terugbetaald aan de gemeente Hengelo.

2.4.9 Schulden op korte termijn

Beginbalans	160.114	
Overname beginbalans Heim		107.224
Renteverplichting boekjaar	38.049	52.890
Saldo 31 december		

Vooruitontvangen subsidies

Gemeente Hengelo frictiekosten fusie Muziekschool

Ontvangen in 2016	176.000	
Besteed in boekjaar	-71.241	
Saldo 31 december	104.759	

<u>Cultuureducatie met Kwaliteit</u>		
Beginbalans	5.752	65.541
Ontvangen		44.500
Besteed		<u>-104.290-</u>
Saldo 31 januari	5.752	5.752
<u>Subsidie Project Lange Wemen</u>		
Vooruitontvangen per 1 januari	21.778	36.479
Ontvangen		
Besteed	<u>- 3.677</u>	<u>-14.701</u>
Vooruitontvangen per 31 december	18.101	21.778
<u>Combinatiefunctie CMK</u>		
Ontvangen in 2016	20.000	
Waarvan bestemd in boekjaar	<u>5.000-</u>	
	15.000	
<u>Subsidie Week van de Amateurkunst</u>		
Afrekening 2013		
Vooruitontvangen 2015		23.333
Subtotaal	<u>-</u>	<u>23.533</u>
<u>Monumentensubsidie gebouw</u>		
	13.951	6.978
<u>Combinatiefunctie JPH 2015-2016</u>		
		9.395
Totaal	157.562	67.235

De subsidie voor Cultuureducatie met Kwaliteit is door het Fonds voor Cultuurparticipatie verstrekt voor een meerjarig educatieproject in de gemeente Hengelo. Hierin participeert naast CREA ook de gemeente Hengelo. Deze subsidie is verstrekt voor de periode 2013 t/m 2016. De jaarlijkse subsidie bedraagt € 44.500.

Het project Lange Wemen betreft een kunstproject in de binnenstad van Hengelo met als doel het verfraaien van de omgeving tijdens de uitvoering van herstructureringswerkzaamheden. Dit project heeft een looptijd van drie jaar en loopt van juli 2012 t/m juni 2016. In totaal heeft de gemeente Hengelo hiervoor € 60.000 subsidie toegekend, welke inmiddels geheel is ontvangen.

De subsidie voor de Week van de Amateurkunst is verstrekt om de zichtbaarheid van de amateurcapaciteit in de gemeente Hengelo te verbeteren. Deze subsidie zal in het tweede kwartaal van 2016 besteed worden.

	2016	2015
	€	€
<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
Loonheffingen	32.125	36.738
BTW		
Totaal	<u>32.125</u>	<u>36.738</u>
<u>Overige schulden en te betalen posten</u>		
Reservering vakantiegeld/te betalen salarissen	23.891	22.993
Overige verplichtingen aan het personeel	17.168	9.722
Totaal verplichtingen aan het personeel	41.059	32.715
Pensioenpremies	10.044	
Reservering accountantskosten	8.410	6.783
Vooruitontvangen cursusgelden	2.515	3.038
Afdracht Overleg Arbiedsvoorwaarden Kunsteducatie	2.481	2.242
Niet verbruikte lessenkaarten	1.424	1.300
Cultuurkaart	1.354	1.354
Nog te betalen kosten Cultuureducatie met kwaliteit		41.271
Bijdragen BTOT		13.846
Diversen	1.801	1.934
Totaal	<u>69.087</u>	<u>104.485</u>

2.5 Toelichting op staat van baten en lasten over 2016

Baten

2.5.1 Subsidies

	2016 €	2015 €
Reguliere subsidie gemeente Hengelo	734.984	725.910
Combinatiefuncties Cultuureducatie	49.395	49.395
Combinatiefunctie Technieklokaal	30.000	
Week van de amateurkunst	23.333	17.785
Combinatiefunctie CMK	17.000	
Project Lange Wemen	3.677	14.701
Vrijgevallen investeringssubsidie	2.031	1.549
Totaal	860.420	809.340

De Gemeente Hengelo subsidieert op basis van een vooraf vastgesteld budget.

2.5.2 Projecten

Technieklokaal/educatie	91.745	57.325
Onderwijsprojecten	46.310	55.889
Cultuureducatie met kwaliteit	44.500	104.290
Theater/dansvoorstelling	11.273	1.835
Projecten maatwerk	9.923	2.915
Projecten wijkactiviteiten	207	
Totaal	203.958	222.254

2.5.3 Cursusgelden

Ballet	87.741	94.015
Beeldend	55.012	61.454
Theater	6.963	7.643
Lessenkaarten	3.555	4.615
Totaal	167.727	187.185
Totaal volwassenen	75.972	84.820
Totaal kinderen/jongeren	77.299	-82.907
Totaal	153.271	-167.727

2.5.4 Opbrengsten Museum

Entreegelden	129.334	139.125
Overige opbrengsten	2.137	8.052
Totaal	131.471	147.177

2.5.5. Nevenexploitaties

Opbrengsten horeca museum	45.075	49.350
Opbrengsten horeca cursuscentrum	2.827	3.456
	47.901	52.806
Opbrengsten winkel museum	19.924	17.747
Opbrengsten winkel cursuscentrum	4.019	3.899
	23.943	21.645
Totaal	71.845	74.451

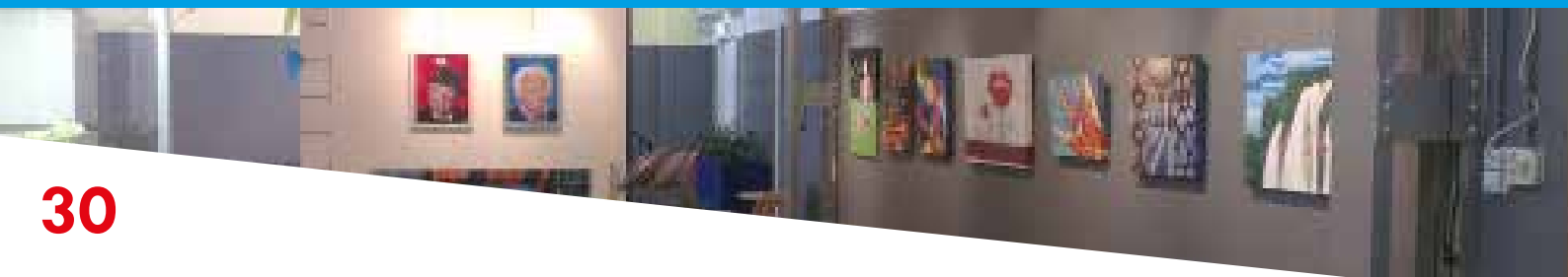
2.5.6 Sponsorbijdragen

Founding Fathers

	2016 €	2015 €
Thales Nederland N.V.	10.000	10.000
Urenco Nederland B.V.	10.000	
Akzo Nobel	5.000	5.000
		10.000

	25.000	25.000
Hoofdsponsors		
Siemens Demag Delaval	11.344	11.344
Eijsink afrekeningsystemen		10.000
Enexis		10.000
	11.344	31.344
Donaties en giften	<u>13.236</u>	<u>13.955</u>
Sponsoring E-mission		10.000
Overige sponsors	15.124	11.487
	<u>64.704</u>	<u>91.786</u>
2.5.7 Overige opbrengsten		
Detachering personeel		
Directie	21.123	
Overigen		
Verhuur Esrein	13.599	14.094
Verhuur Industriestraat	<u>5.700</u>	<u>8.880</u>
	19.299	22.975
Overigen	<u>403</u>	<u>10.722</u>
Totaal	<u>40.826</u>	<u>33.696</u>
Lasten		
2.5.8 Personeelskosten		
	2016	2015
<u>Lonen, vergoedingen etc.</u>		
Salarissen	622.485	608.153
Sociale lasten	93.984	91.488
Pensioenpremie	48.458	48.426
Onkostenvergoedingen	9.360	13.720
Totaal kosten eigen personeel	<u>774.287</u>	<u>761.787</u>
Free-lancers/uitzendkrachten ondersteuning	103.536	49.680
Free-lancers/uitzendkrachten docenten	47.633	62.149
Banenpool	20.335	20.423
Vergoedingen vrijwilligers	<u>5.075</u>	<u>6.452</u>
Sub-totaal	950.866	900.491
Ontvangen ziekengelden	<u>11.408</u>	
Totaal kosten personeel	939.458	900.491
<u>Overige personeelskosten</u>		
Opleidingen	12.617	10.199
Ziekteverzuimverzekering	10.865	11.408
Kosten salarisverwerking	7.409	7.151
Sociaal Fonds Kunstz. Vorming	2.684	2.242
Arbodienst	2.103	120
Attenties/afscheid personeel	1.102	2.763
Personeelsbijeenkomsten		5.809
Diverse personeelskosten	541	1.437
Totaal	<u>37.319</u>	<u>41.129</u>
Totaal personeelskosten	976.777	941.620
2.5.9. Huisvestingskosten		
Huur Esrein	66.899	66.499
Huur depot museum	12.359	12.284
Huur overige ruimten	5.641	5.889
	84.898	84.671
Verlichting en verwarming	89.343	67.411
Dotatie voorziening onderhoud	35.000	35.000
Onderhoud gebouwen	15.224	21.659
Verzekeringen	12.649	9.740
Schoonmaakkosten	10.243	9.082
Belastingen	6.524	18.784

Onderhoud inventaris	6.023	12.059
Beveiliging	1.343	1.991
	261.247	260.398
2.5.10 Uitgaven projecten		
Cultuureducatie met kwaliteit	58.556	97.706
Amateurkunst	28.692	3.426
Onderwijsprojecten	3.511	3.228
Projecten maatwerk	3.295	2.446
	94.053	106.806
2.5.11 Afschrijvingen		
Gebouw	52.589	
Technieklokaal	6.395	8.985
Inventaris	4.930	5.472
Automatisering	3.751	4.356
Hulpmiddelen en gereedschappen	3.350	4.771
Aanpassingen gebouw	2.655	1.812
	73.670	25.395
2.5.12 Organisatiekosten		
Systeembeheer	10.241	7.317
Onderhoudsabonnement Navision	3.439	3.495
Software licenties/upgrades	2.059	2.601
Overige kosten automatisering	431	1.397
	16.171	14.810
Accountantskosten	8.938	10.007
Telecommunicatie	8.680	8.913
Kosten kopieerapparaat	7.531	8.260
Abonnementen en contributies	5.137	5.740
Representatiekosten	4.849	2.577
Bestuurskosten	4.236	3.471
Porti	3.439	2.877
Externe adviezen	2.489	
Kantoorbehoeften	1.715	2.301
Incassokosten	1.342	1.758
Verzekeringen	1.190	739
Diversen	2.138	3.553
	67.854	65.004
2.5.13 Activiteitenkosten		
Materiaal educatie Heim	16.007	11.196
Voorstellingen	7.499	2.763
Leer- en hulpmiddelen	2.260	1.969
Tentoonstelling zaal-zuid	1.862	6.811
Kosten bedrijfsauto	1.401	1.637
Materiaalverbruik	459	2.904
Overigen	4.845	4.003
	34.334	31.282
2.5.14 P.R en marketing		
Advertenties	14.027	10.613
Brochures en reclamemateriaal	8.469	11.058
Kosten website	3.794	3.381
Open dagen/culturele markten etc.	1.680	4.568
Overigen	1.106	547
	29.077	30.166
2.5.15 Uitgaven nevenexploitaties		
Inkopen horeca	34.873	40.252
Inkopen winkel	8.262	4.714
	43.135	44.966

	2016 €	2015 €
2.5.16 Financiële baten en lasten		
Rentebaten		
Rente spaarrekeningen	977-	2.705-
Rentelasten en soortgelijke kosten		
Rente hypotheek gemeente	38.049	52.890
Rente en kosten rekening-courant banken	1.494	1.895
	39.543	54.784
Saldo financiële baten en lasten	38.566	52.079
2.5.17 Overige lasten		
Kasverschil	5.951	
2.5.18 Incidentele baten en lasten		
Vrijval bstemmingsreserve i.v.m. herwaardering gebouw	.177.641	
Kwijtschelding lening gemeente	575.000	
Bijdrage gemeente Hengelo in Fricatiekosten fusie met Muziekschool Hengelo	71.241	25.000
Afboeking vordering gemeente		78.000
Herwaardering bedrijfspand Industriestraat i.v.m fallissement leverancier	200.000-	
Fricatiekosten i.v.m. fusie Muziekschool Hengelo	71.241-	
Kosten fusie Heim Crea	4.954-	46.357-
Overigen	164	559
	547.850	57.202
	547.850	57.202

2.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen

Het bedrijfspand waarin de stichting haar activiteiten uitvoert, wordt gehuurd van EMGA exploitatiemaatschappij Groot-Amers B.V. De maandelijkse huur inclusief brandvoorziening bedraagt per 1 januari 2017 € 5.583 per maand. Het huurcontract is met ingang van 1 mei 2015 verlengd voor een periode van 5 jaren. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd.

Voor de huur van de kopieermachines is ingaande 1 januari 2015 een huurcontract afgesloten voor een periode 36 maanden. De maandelijkse verplichting voor de huur van de kopieermachine bedraagt € 667.

2.7 Gemiddeld aantal personeelsleden

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 15,26 fte (43 medewerkers) in dienst op basis van een volledig dienstverband (2015: 15,26). Het stafbureau bestond uit 20 medewerkers. Er stonden 20 docenten op de loonlijst en er waren 20 ZZP-ers en uitzendkrachten werkzaam bij CREA-Heim. Bestuursleden van de stichting ontvangen geen bezoldiging, alleen aantoonbare onkosten worden vergoed.

2.8 Overige gegevens

2.8.1 Resultaatbestemming

Van het resultaat over 2016 is € 480.312 toegevoegd aan de Algemene Reserve en is € 26.714 onttrokken aan de algemene reserve.

2.9 Belangrijke gebeurtenissen na Balansdatum

Per 1 januari 2017 is de Stichting Heim-Crea gefuseerd met de Stichting Muziekschool Hengelo e.o.. Hierdoor ontstaat een Stichting met een omzet van ca. € 3 miljoen en xx medewerkers. Tegelijkertijd is een naamswijziging doorgevoerd. De nieuwe naam luidt Oyfo.

3. Overige gegevens

3.1 Contoleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur en de directie van Stichting Hengelo's Educatief Industriemuseum & CREA, Centrum voor Kunstzinnige Vorming

Wij hebben de in dit rapport op pagina 19 tot en met 32 opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Hengelo's Educatief Industriemuseum & CREA, Centrum voor Kunstzinnige Vorming te Hengelo gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de staat van baten en lasten over 2016 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beiden in overeenstemming met de in Nederland geldende van toepassing zijnde grondslagen voor de financiële verslaggeving (RJK C1 'Kleine organisaties zonder winststreven') en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant: Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Onderbouwing van het oordeel met beperking

Zoals in punt 2.3.2.2 in de toelichting van de jaarrekening is vermeld, zijn de gebouwen gewaardeerd tegen actuele kostprijs, waarbij geen afschrijvingen, noch hertaxaties van het onroerend goed, hebben plaatsgevonden. Het bestuur van de stichting heeft aangegeven de waarderingsgrondslagen van het onroerend goed in boekjaar 2016 te herzien.

Verder is de organisatie niet zodanig ingericht dat door accountantscontrole op rationele wijze de vereiste zekerheid kan worden verkregen over de volledigheid van de in de jaarrekening 2016 verantwoorde opbrengsten uit museumbezoek en opbrengsten uit nevenexploitaties, waaronder de horecaopbrengsten.

Oordeel met beperking betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening uitgezonderd de mogelijke effecten van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf "Onderbouwing van het oordeel met beperking" een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Hengelo's Educatief Industriemuseum & CREA, Centrum voor Kunstzinnige Vorming per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Rjk C1 'Kleine organisaties zonder winststreven' en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Er zijn ons geen tekortkomingen gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat hebben kunnen beoordelen, is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland geldende van toepassing zijnde grondslagen voor de financiële verslaggeving (Rjk C1 'Kleine organisaties zonder winststreven'). Verder vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Enschede, 15 juni 2016

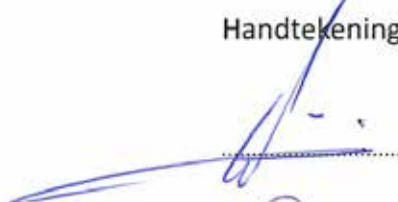

Hoogachtend,
SMK Audit B.V.

3.2 Bestuursverslag d.d. 15 juni 2016

Bestuursverklaring

Het bestuur verklaart zich akkoord met het jaarverslag 2015.

Hengelo, 15 juni 2016

Functie	Naam	Handtekening
Voorzitter	W. Waninge	
Secretaris	J.H. ter Hofte-Visser	
Penningmeester en vice voorzitter	Ir. J. Stuip	
Bestuurslid	J. van Beem	
Bestuurslid	N.B. Euverman	
Bestuurslid	H.B.A. Grimberg	